SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICE A „ASTREI"

Anul III
N-rele 23

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș, Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Un exemplar
Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 6 IUNIE 1926.

CUPRINSUL:

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI NO. 8 CALEA VICTORIEI NO. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și intreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

Blajul

Aspectul oraşului. — O convorbire cu Î. P. S. S. Mitropolitul Blajului Dr. Suciu

Blajul! Oraşul nostru lumină. Din mica copilărie m'a ros curiozitatea să văd cetatea cărturărimei. In imaginea mea, vedeam un isvor de lumină sbucnind din inima bătrânului Ardeal şi revărsându-se peste întunecatul şi suferindu-l popor românesc. Entuziastul meu profesor de câte ori ne vorbea de Ardeal, nu se putea să nu ne vorbească de Blaj. Mai târziu, când patima scrisului mă svârli în braţele reci ale gazetăriei, vrednicul meu dascăl, Ştefan Bobancu — ardelean de origină şi fost redactor al „Gazetei Transilvaniei" la apariţie —, îmi vorbea cu evlavie sfântă de Blajul intelectual, de Blajul răzvrătit.

Azi, drumurile soartei mi-se încrucişează spre Blajul visat altădată... Cobor într'o gară mică, trec prin uliţele prăfuite ale unei mahalale şi mă văd în centrul liniştit, dar trist şi posomorît al Blajului. Străzile largi dar nepavate, periferiile cu case ţărăneşti şi drumurile gloduroase, dughenile mici, ghemotoite, trecători rari, ochii speriaţi pe la porţi, îţi fac impresia că pribegeşti într'un sat svârlit pe cine ştie ce coastă de munte. In piaţa Micu Klein, se ridică bătrâna cetate a credinţei. De o parte şi de alta, şcoalele străjuesc ca nişte focare de lumină. Afară tineretul doritor de carte, care străbate de patru ori pe zi uliţele tăcutului oraş, trecătorii, par nişte fricoşi făcători de rele. Tăcerea domneşte în voe oraşul visat de mine altădată...

Merg îngândurat şi în mine curiozitatea se cuibăreşte tot mai adânc. Ca un semn de întrebare, desiluzia mă face să mă interesez de oraşul atât de măreţ altădată imaginaţiei mele.

Eminentul profesor Lupeanu-Melin, îmi povesteşte în trăsături generale soarta Blajului, îndemnându-mă totodată să mă adresez unei persoane mai competinte. I. P. S. S. Mitropolitul dr. Suciu.

Increzător, mă îndrept spre palatul metropolitan. Cu o uşurinţă care a trecut peste aşteptările mele, am fost imediat primit de I. P. S. S., care cu o bunăvoinţă caracteristică sufletelor alese, a primit să-mi dea pentru revista „Societatea de Mâine", care îi este îndestul cunoscută, relaţiile referitoare la fiinţarea şi trecutul oraşului Blaj.

„Blajul — îmi spune I. P. S. S. — datează cam de pe la anul 1736 şi el a fost înfiinţat de către Episcopul Inochenţiu Micu Klein. Pe aceste meleaguri afară de castelul metropolitan nu au fost alţi locuitori decât zilerii sau mai bine zis iobagii cari munceau pe moşia episcopală. La această dată, Blajul nu numai că nu era oraş, dar aproape nu se putea numi nici sat, ci doar o colonie care trăia în jurul castelului metropolitan.

Episcopul Inochenţiu Micu Klein care îşi dădea bine seamă că reşedinţa episcopală nu putea fi stabilită decât într'un centru orăşenesc şi nicidecum la sat, se hotărî să prefacă Blajul în oraş. El aduse negustori şi meseriaşi români, — cărora pe acele timpuri li-se dedea numirea de greci, deoarece e bine ştiut că în secolul XVIII în ţara românească numai grecii se ocupau cu negustoritul, — şi îi coloniză în Blaj, dându-le pământurile în imbatic. Aşa că ei nu aveau nici locul de casă propriu al lor, ci era proprietatea episcopiei, care îşi extindea drepturile şi asupra dreptului de târg. Fundaţiile particulare care au luat fiinţă mai târziu, nu au putut să vină în ajutorul oraşului cu nimic, deoarece veniturile lor se cheltuiau pentru avansarea în cultură a neamului românesc. Sforţările lor erau din cele mai mari şi cele mai nobile. Ajutorarea şcoalelor, a văduvelor, săracilor, clerului, darea de burse celor dornici şi vrednici de învăţătură, cât şi acoperirea a o mulţime de alte nevoi mistuiau neîncetat banii acestor fundaţii şi le punea în imposibilitate de a veni în ajutorul desvoltării oraşului. In felul acesta fiind situaţia, oricine îşi poate da seama de sărăcia în care se sbătea oraşul Blaj şi pe care fatal a moştenit-o până în zilele noastre

Vechea stăpânire s'a opus în mod sistematic desvoltării. Elementul preponderant al românismului şi importanţa de desvoltare culturală nu putea să lase indeferenţi pe vechii stăpânitori, cari în timp ce nu ajuta oraşul cu nimic, în schimb îl sufoca cu autorităţi şi funcţionari numeroşi după cum putem constata chiar din faptul construirii a două gări oraşului Blaj.

Acesta e trecutul, iar de prezent, eu îţi voi vorbi puţin. Dela Unire încoace, devoltarea şi înfrumseţarea Blajului a fost împiedecată ca motiv general de mizeria financiară. Singurul lucru de care s'au bucurat Blăjenii după 7 ani dela Unire a fost, că sub ministeriatul de comunicaţii al d-lui General Moşoiu s'a pavat cu piatră o porţiune de stradă care de fapt serveşte şi ca şosea judeţeană.

Blajul oraş, — după cum vezi — e foarte mic. El însă s'a unit cu Blajsat care se află lângă gară şi cu comuna Veza. In felul acesta ar număra până la 6000 locuitori. S'a cerut numirea lui ca reşedinţă de judeţ în locul lui Diciosânmărtin şi atunci cu siguranţă că vom ajunge să vedem cu ochii o reală şi dorită desvoltare. In felul acesta el ar avea subvenţiile stabilite de judeţ şi stat care l'ar scoate din impasul în care se găseşte, — căci nu putem ascunde: Blajul este un oraş sărac."

Preţioasele lămuriri ale I. P. S. S. Mitropolit dr. Suciu, au smuls nedumerirea mea asupra Blajului trist şi sărac, aruncând o lumină vie asupra întregii lui situaţii de astăzi care derivă fatal din trecutul neguros şi sbuciumat.

Despre viaţa de azi şi perspectivele de mâine, voi asculta alţi oameni competenţi şi voi vorbi în articolele viitoare.

Ion Mehedinţeanu

BIBLIOGRAFIE

Petre Ispirescu. Pagini alese din scriitorii români No. 202, „Din poveştile unchiaşului sfătos". Preţul 3 lei.

George-Mihail G. Lăzărescu. Cunoştinţe folositoare Seria A. No. 32 „Cifrele" Preţul 4 lei.

Nicolae Nicoleanu. Pagini alese din scriitorii români No. 201 „Versuri şi Proză". Preţul 3 lei.

Biblioteca Minerva No. 114, Tit Liviu. Legnde eroice, traducere din latineşte de Nicolae Pandelea. Preţul 6 lei.

Biblioteca Minerva No. 126 Leon Tolstoi „Cazacii" traducere de Ernest Ene, Vol. I. Preţul 6 lei.

Lucreţia Petrescu: „Anuţa" Comedie în 4 acte (premiată de teatrul naţional) Preţul 30 lei.

C. Sandu-Aldea: „In urma plugului" Nuvele şi Schiţe, ediţia III ilustrată. Preţul 65 lei.

✩

Buletinul de informaţii al grădinii botanice din Cluj.
Universul Literar, 4 Aprilie-30 Maiu.
Korunk, Aprilie, Maiu.
Foia Tinerimii, 1 Aprilie.
Anuarul liceului „Ştefan cel Mare" din Suceava pentru anul 1924—25.
Zări senine, Ianuarie—Martie.
Şcoala noastră, 1—15 Maiu.
Pagini agrare şi sociale, 30 Aprilie.
Junimea Literară, Ianuarie-Faur.
Lumea (Iaşi), 23 Maiu.
Viaţa Românească, Aprilie.
Adevărul literar şi artistic, 30 Maiu.
Peninsula Balcanică, Maiu.
Invăţământul Meseriilor, Febr.—Martie.
Tipograph.
La Roumanie Nouvelle, 15 Maiu.
Revista Generală a învăţământului, Maiu.
Răsăritul, Maiu.
Ramuri, Martie—Aprilie.
Képes Ujság, 21 Maiu.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ŞI ECONOMICE

Editor şi redactor-şef: ION CLOPOŢEL

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: CALEA VICTORIEI 51. PIAŢA UNIREI No. 8. TELEFON 308

Cluj, Duminecă 6 Iunie 1926

Anul III Nrul 23

NUMĂRUL: LEI 12

Viaţa socială şi capitalismul

Cu aceeaş regularitate şi încunjurate de o deosebită şi nobilă simpatie, sprijinită pe un interes intelectual superior, s'au încheiat Dumineca trecută prin conferinţa d-lui prof. D. Gusti, prelegerile din anul acesta ale Istitutului Social Român.

Cine a urmărit activitatea Institutului Social, dela prima sa manifestare când se prezinta, la Iaşi, ca o modestă dar viguroasă şi hotărîtă asociaţie pentru studiul şi reforma socială în 1919 şi până astăzi, când a ajuns cea mai respectată şi plină de autoritate instituţie de cultură, unica în domeniul social şi politic, îşi dă seamă ce mare sarcină îndeplineşte acest aşezământ şi ce gol imens umple prin activitatea lui.

Intr'o vreme când viaţa politică a ţării noastre se reduce la cel mai cras oportunism şi la un empirism anarhic şi dispreţuitor, iar viaţa cea largă a naţiunei este necunoscută şi nesocotită în manifestările şi instituţiile ei fundamentale, — şi în aşa hal de s'a ajuns a se considera interesele politice ale câtorva drept interesele ei primordiale — intervenţia luminată şi înţeleaptă a acestei grupări de oameni de cultură, desinteresaţi şi înzestraţi cum spunea preşedintele ei, cu un „bogat entusiasm şi idealism social", a fost cea mai mare binefacere şi astăzi constituie singura nădejde de mai bine a tinerelor generaţii.

I. S. R. luminează şi orientează toate străduinţele cinstite şi binefăcătoare ale oamenilor de ispravă dela noi. In deosebire de suggestiile inspirate, dar capricioase, ale unora dintre îndrumătorii vieţii noastre publice, Institutul Social a izbutit să coordoneze munca celor câţiva gânditori politici şi sociali dela noi, făcând-o astfel mai fecundă şi mai utilă, a ştiut să ierarhizeze problemele actualităţii, dându-le importanţa pe care fiecare din ele o merită, a înfăţişat totdeauna chestiunile în atmosfera lor firească şi în ansamblul ideologiei lor pentru a le putea urmări în acelaşi timp cu mijloacele celei mai minuţioase tehnice ştiinţifice până'n adâncurile nebănuite ale existenţii lor, şi a deschis însfârşit, prin glasul preşedintelui său mai ales, perspectivele unei vieţi sociale mai demne, unei activităţi intelectuale mai înţelepte, unei colaborări mai fecunde ale puţinelor talente şi energii luminate de care se bucură societatea românească.

Această mare şi hotărîtoare operă, Institutul a realizat-o pe două căi: creând în primul rând un organ de publicitate al său, „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială", a cărei necesitate este adânc resimţită în lumea celor pe cari-i preocupă ştiinţele şi problemele sociale şi a cărei valoare ştiinţifică este unanim recunoscută, atât în ţară cât şi peste hotare; organizând apoi cicluri de conferinţe asupra problemelor actuale ale vieţii noastre sociale şi de Stat, înlesnind pe deoparte iniţiarea şi documentarea conducătorilor politici, iar pe de altă parte organizarea şi consolidarea unei democraţii reale şi luminate.

Astfel, dela 1 Aprilie 1919, când apare primul său număr, şi până astăzi, când avem dinainte numerile unu şi doi din anul al şaselea, „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială" ne oferă prin colecţiile sale cel mai bogat şi mai serios material, unicul frământat şi ordonat ştiinţific la noi, în domeniul ştiinţelor sociale. Seriile de prelegeri publice, începând cu cea din 1921—1922 privitor la „Constituţia României Noui", apoi cu cea din 1922-1923 despre „Doctrinele partidelor politice" şi continuând cu cele din 1923-1924 relativ la „Politica externă a României", şi din 1924-1925 asupra „Vieţii sociale a României după războiu" încheind anul acesta cu cea care a avut drept obiect „Capitalismul în viaţa socială", formează cicluri complecte de cercetări documentate şi obiective, în strânsă legătură cu nevoile noastre spirituale şi materiale.

Primele trei cicluri au şi apărut în volume frumos tipărite, alcătuind singurul îndreptar ştiinţific de politică românească. Celelalte două cicluri adâncesc diferite probleme ale vieţii noastre sociale. Vom înfăţişa aici în linii generale însemnătatea şi contribuţia ciclului din anul acesta, aşa cum reies ele din cele optusprezece prelegeri ţinute.

Seria conferinţelor a fost deschisă de către dascălul emerit, distinsul cugetător şi om de cultură, d. C. Rădulescu-Motru, care a vorbit despre „Psihologia capitalistului", înfăţişând în acelaş timp datele cardinale ale problemei ce-şi propunea Institutul s'o desbată în faţa publicului. Au urmat apoi expunerile privitoare la diversele forme de capitalism şi raporturile lor cu deosebitele manifestări ale vieţii sociale. In acest sens au fost conferinţele d-lui I. Răducanu despre „Capitalismul de Stat", a d-lui Iorga, „Revoluţia franceză şi capitalismul", a d-lui Mircea Djuvara, „Structura juridică a societăţii capitaliste", a d-lui P. P. Suciu „Misticismul imperialist şi capitalismul", a d-nei Calypso Botez, „Situaţia socială a femeii în societatea capitalistă", a d-lui C. Petrescu, „Proletariatul industrial", a d-lui V. Madgearu despre „Capitalismul în Răsăritul Europei", precum şi comunicările distinsului economist francez d. H. Truchy relativ la „Capitalismul în relaţiile internaţionale", şi a cunoscutului financiar d. C. Zimmerman, comisarul Societăţii Naţiunilor la Viena, despre „Societatea Naţiunilor şi refacerea Austriei".

O altă serie de prelegeri au prezentat cercetările diferiţilor specialişti cu privire la viaţa noastră naţională şi felul în care ea a fost înrâurită în desvoltarea ei de deosebitele specii de capital. In acest sens au fost conferinţele d-lor Şt. Zeletin, „Capitalismul naţional"; Costin Stoicescu, „Formarea

capitalismului şi regimul bancar în România"; G. Taşcă, „Capitalismul român şi cooperaţia"; C. Argetoianu, „Capitalismul şi reforma administrativă"; G. Ionescu-Şişeşti, „Agricultura şi capitalismul"; Istrate Micescu, „Oamenii politici şi capitalismul" şi Mihail Manoilescu, „Consecinţele sociale ale desvoltării capitalismului român."

Incheierea ciclului a făcut-o luminoasa prelegere a preşedintelui Institutului Social, d. prof. D. Gusti, care a arătat necesitatea şi rolul unei elite sociale şi intelectuale în societatea capitalistă şi a schiţat planul unei adevărate şi înţelepte politici culturale.

Astfel, prin glasul autorizat al specialiştilor ca şi al atâtor personalităţi proeminente ale vieţii noastre intelectuale şi politice, s'a arătat în ce constă forma socială capitalistă, caracteristică epocii noastre, cum a evoluat, şi cum se întâlneşte în diferitele societăţi, ce rol a jucat şi joacă în desvoltarea societăţilor omeneşti capitalul. S'au făcut cunoscute apoi, în legătură cu acest factor şi cu această formă, realităţile sociale dela noi, atenţia care li se dă şi sprijinul de care au nevoie. S'a subliniat în al treilea rând necesitatea armonizării celor trei factori determinanţi ai oricărei vieţi sociale normale: *capitalul, munca* şi *inteligenţa*.

Insemnătatea acestui ciclu e deci evidentă. Contribuţia pe care diferiţii cercetători au adus-o pentru luminarea ca şi pentru orientarea conducătorului ca şi a simplului cetăţean nu poate scăpa nimănui. Numai de-ar exista bunăvoinţa şi interesul ca toate aceste bunuri nepreţuite să fie folosite.

„Societatea de Mâine"

Cronică măruntă

— Un giuvaiergiu cu numele Samuel, din Smolensk, a asasinat la Paris pe hatmanul ucrainean Simion Petliura, luptătorul pentru independenţa Ucrainei.

— In urma numerotării voturilor pentru candidaţii de deputaţi, s'a făcut următoarea distribuire a mandatelor, pe partide: guvernul, incluziv minorităţile maghiară şi germană, cu cari a fost în cartel, 292 mandate; blocul naţional-ţărănist 69 mandate; liberalii 16 şi liga apărării naţionale creştine 10 mandate.

— La Paris a murit basarabeanul Leon Donici, publicist de mare talent, fost colaborator al mai multor publicaţiuni din ţară, care a organizat în capitala Franţei cercul basarabenilor români, menit a combate acţiunea societăţii basarabenilor bolşevici împotriva alipirii Basarabiei la patria mamă. La dorinţa lui, osemintele îi vor fi aduse în pământul natal.

PROGRESE ŞTIINŢIFICE

Curente „sociologice" în studiul sistematic al plantelor

In opoziţie şi pe ruina concepţiilor de morfologie abstractă, fortificată poate incidental de consideraţii biogeografice şi biochimice chiar, în ştiinţa clasificării se ridică tot mai biruitor un nou curent, care pune în evidenţă împrejurări, condiţii şi cauze abia bănuite până acum, care au produs fenomenul cel mai complex din univers, naşterea sau evoluţia speciilor; deosebeşte şi clasifică deci vieţuitoarele pe baze mai largi şi mai puţin artificiale, stabilind adevărata lor ierarhie şi origine.

Lineu scria într'o epocă mai puţin evoluată a carierei sale strălucite de sistematician: „Tot sunt species, quot ab initio creavit infinitum Ens". Credea deci în caracterele fixe ale speciilor, pe care le considera imutabile. Alţii mulţi până în zilele noastre, de şi erau partizani ai evoluţionismului, credeau că exhauriază caracterele speciei prin câteva note morfologice şi indicaţii geografice. Noi vedem clar, că specia, cu aptitudinile ei fisiologice, cu chimismul ei, mai ales cu caracterele ei exterioare nu este o abstracţiune morfologică, ci este o funcţie socială, ecologico-biologică.

Orice vietate pusă într'un mediu fizic şi biotic nou, se adaptează fisiologiceşte-chimiceşte, dar şi în caracterele ei biologice-morfologice. Aceste modificări ating mai curand sau mai târziu şi genele sau factorii ereditari ai celulei sexuale, modificându-le chimismul vital, acel sistem condensat de potenţe chimico-vitale, care se desfăşoară într'un organism nou, morfologiceşte identic cu ascendenţii săi, capabil însă şi de modificări ulterioare.

Plantele superioare au evoluat ţinând cont de modificarea mediului fizic care a survenit în „staţiunea" veche, în cursul evoluţiei sale geologice, respectiv pe care le-au întâlnit în localităţi noui, în care au fost aruncate de întâmplare, de „hazard", acest mare regizor al sceneriilor vegetale din lume. Dar nu egală, ci încă mult mai importantă influenţă a avut asupra acestor plante mediul biologic, factorii biotici, care în funcţie de factorii fizici şi de întâmplare prezintă o combinaţie de condiţii biotice ce se schimbă din veac în veac, aiurea din an în an, din ceas în ceas chiar, rămân însă milioane de ani invariabile în locuri cu condiţii fizice optime.

Ivirea insectelor şi lenta lor diferenţiere a fost urmată, uneori provocată de modificările plantelor, în constituţia florală sau organizaţia lor anatomico-biochimică. Modificarea (micşorarea, schimbarea coloarei) la corola unei specii a putut fi un catalizator pentru schimbări la vre-o insectă, care fusese adaptată pentru contactul biologic cu forma primară.

O nouă combinaţie în covorul vegetal, deci în mediul social al plantei, produsă de întâmplare chiar, a putut produce o modificare a caracterelor fenotipice şi pe urmă genotipice la componenţii acelei tovărăşii vegetale, prin concurenţa vitală roscolitoare de noui silinţe şi eforturi, uneori chiar şi numai prin modificarea factorilor fizici, ca lumină, etc.

Pentru aceea eu nu pot face abstracţie, când studiez monografic vre-o formă a creaţiunei, de mediul social (Zoo- şi fitobiotic) al acelei specii. Din aceleaşi consideraţii consider toate monografiile sistematice-morfologice numai ca o statistică provizorie, chiar dacă dau indicaţii îmbelşugate asupra „ariei geografice" — actuale şi istorice chiar. O analiză şi precizare cât mai completă a condiţiilor ecologice şi sociale, in care dăinueşte specia este indispensabilă într'un studiu ştiinţific de sistematică modern. Precum este o complectare de care trebue să se ţină seama şi în analiza biochimică şi studiul genetic al cromosomilor. Cunoscând relaţiunile sociale ale plantei, putem face conclusiuni relativ la origina, vechimea şi patria ei!

Cum se face totuşi, că n'au evoluat toate organismele vegetale şi animale, ba dimpotrivă, se găsesc atâtea organisme care reprezintă forme primitive, arhaice, pe care cu drept cuvânt le considerăm filogeneticeşte ca forme străbune, asemănătoare sau indentice cu acelea din care au evoluat toate formele actuale superioare? Nu este acest fapt o răsturnare a credinţei enunţate mai sus? Ce caută în lumea noastră modernă o algă albastră, o mixomycetă, o ferigă primitivă, un Psilotum? Şi totuşi, chiar aceste organisme confirmă părerea noastră. Căci observând mai de aproape mediul fizico-biologic în care se găsesc organismele mai primitive, care sunt pe o fuştea mai inferioară a scărei filetice, vom găsi că mediul respectiv încă este tot atât de arhaic, ca organismul însuşi, care vieţuieşte într'însul.

Cianoficeele[1]) cele mai primitive sunt strict specializate şi localizate la mediul isvoarelor termale şi apelor calde, un mediu care ne reaminteşte mările şi apele fierbinţi din era primară. Şi este cert, că aceste cianoficee şi istoriceşte au fost totdeauna legate de apa caldă. Niciodată continuitatea aceasta ecologică[2]) n'a putut fi întreruptă la organismul acesta vegetativ. Cel mult celulele de rezistenţă şi păstrare a speciei, sporii, cistele, hormogoanele, dacă s'au putut lipsi o clipă de acest mediu încunjurător, clipă, de care s'a folosit vântul sau alt agent care transportă aceste organisme dintr'o localitate într'alta, când ele sunt despărţite prin spaţii de alte condiţii fizice, neprielnice pentru vegetarea speciei respective.

Psilotum [3]), Alsophila [4]) din pădurile tropicale trăesc în acelaş mediu arhaic şi astăzi, în care au luat fiinţă în era primară.

Chiar mixomicetele[5]), ale cărora caractere sunt atât de fixe şi invariabile, care nu se adaptează, ca toate organismele bătrâne, vieţuiesc în acelaş mediu invariabil în care s'au născut şi şi-au fixat acele viguroase, rezistente forme, care pun în uimire pe Lister, pe dr. M. Brandză, cercetători care au pătruns adânc în taina acestor vieţuitoare. Le găsim pe putregiu, trunchiuri umbrite, umede, în locuri cu căldură suficientă, deci în mediul fizic şi biotic, în care a existat din paleozoicul obârşiei lor.

Bacteriile saprofite găsesc în bună parte acelaş mediu, în care au luat fiinţă şi s'au păstrat de veacuri geologice. Iar bacteriile parazite au evoluat şi se modifică pe măsură ce se ivesc noui gazde primitoare — vorba vine! — a acestor organisme mai adesea indesirabile.

Puţine sunt organismele bătrâne, care să poată dăinui în medii heterogene, pe care să nu le importe lumea externă, să nu le ucidă ori să nu le altereze un mediu deosebit de acela, în care s'a născut specia respectivă şi în care au vieţuit nenumăratele generaţii trecute, care toate împreună formează spiţa sau colectivitatea reală, a cărei abstracţiune este noţiunea de specie.

Avem deci medii arhaice pretutindenea, unde se găsesc diverse plante vechi. Fiecare colţ al naturei este un adevărat mozaic de „staţiuni" disparate, pe care le găsim separate, tipic şi în mod covârşitor dominând în alte regiuni, care sunt de vechime istorică atât de diverse. Găzduiesc deci organisme caracteristice pentru diverse domenii geografice, şi de vechime variată. Preferinţele edafice[6]) se păstrează şi se moştenesc la plante, ca şi caracterele morfologice.

Ne dăm noi seamă ce „panopticum" adevărat este un munte, ce caleidoscop sociologic-istoric-sistematic este covorul vegetal al unui munte? Câte probleme şi aspecte variate nu desveleşte analiza pricepută a acestei vegetaţii sub raport sistematic-morfologic, biologic-social şi istoric-geografic! Câte „staţiuni" sau medii diferite suprapuse şi coordonate, cu totatâtea tipuri sau chiar societăţi restrânse (sinuzii) de vieţuitoare, de vechime diferită şi (etapă) înălţime filogenetică deosebită [7]) nu descopere orişiunde un ochiu priceput!

Acolo, unde omul neinstruit vede numai o îngrămădire de buruieni inutile sau folositoare, botanicul deprins vede cu ochii săi lumi vechi şi noi, dăinuind efectiv alături, vieţuitoare de diferită vechime şi din patrii diverse, ducându-şi existenţa cu vigoare disperată — unele privind spre un viitor strălucit, altele văzându-se — ca relicte vechi, condamnate poate să dispară de pe arena lumii. Prin analogie ne gândim la o societate complexă umană, la un stat în care politicianul sau militarul superficial nu vede de asemenea numai o colectivitate de cetăţeni feluriţi, unii folositori, alţii netrebnici. Sociologul instruit va descoperi în schimb pături etnice diferite, spiţe familiare mai mult sau mai puţin distincte, migranţi de diferită vechime, diferenţieri sociale, culturale, economice coordonate sau suprapuse, pe deasupra încă amalgamându-se, hibrizându-se, tinzând spre o nivelare sub unele raporturi, urmând însă înainte cu diferenţierile de specializare în alte privinţe (tehnic-sociale).

Bineînţeles şi în lumea vieţuitoarelor vegetale şi animale, găsim pe lângă nevoia de specializare, pe lângă tendinţa de a păstra calităţile lor diferenţiale în mediile ecologico-biologice corăspunzătoare şi tendinţa spre o nivelare.

Variaţiile individuale nesfârşite sunt de obşte nivelate prin amfimixis, prin amestecul plasmei generatoare, produs la plante prin fecundaţia încrucişată[8]) obligată ori cel puţin preferită şi căutată prin atâtea „meşteşuguri" şi artificii de flori. Se păstrează cu atâta îndărătnicie tipul speciei, în ciuda atâtor tendinţe centrifugale, de risipire şi de despicare a speciei.

Se pierde bineînţeles această magică putere de păstrare a tipului, când descendenţii emigrează, se risipesc, când pierd contactul genetic şi cad pradă influenţelor modificătoare ale mediilor noi în care i-a împrăştiat soartea. Se pierde caracterul vechei specii cu atât mai uşor, cu cât a fost mai curând dobândit, cu cât a lipsit o perioadă lungă de vieţuire netulburată în acelaş mediu şi de repeţită şi încrucişată amestecare a plasmei specifice, care produce fixarea trainică a caracterelor. Ca şi la rassele, popoarele, familiile umane!

Dar se produce în schimb şi o nivelare a vieţuitoarelor ce trăesc împreună, o apropiere, o convergenţă sub raport morfologic „tehnic" am putea zice. Portul plantelor ce se pripăşesc în acelaş mediu, se aseamănă. Plantele din pădurile tropicale au frunze pieloase şi adesea prelungite într'un lung „vârf picurător". Plantele din stepele aride îmbracă o uniformă sură-cenuşie, celea de pădure o haină uniformă verde-luminoasă, sub care se ascund nemşuguri şi cercuri de afinităţi foarte variate şi deosebite. (Involuntar te gândeşti la fenomenul social al îmbrăcămintei noastre supusă modei, care înveleşte cele mai heterogene elemente în aceleaşi „ţoale" înşelătoare!)

O nouă ştiinţă chiar a răsărit din recunoaşterea acestui adevăr, speologia, a cărui strălucit reprezentant este la noi şi în literatura universală, profesorul E. Racoviţă. D-sa studiază cu întregul său stat major diversele vieţuitoare din peşteri, care şi-au ales în cursul vremilor domeniul subteran ca locuinţă, fiind influenţate în acelaş sens de această „staţiune" străveche, constantă, care păstrează fiinţele acestea odată fasonate după tiparul specific al peşterilor, veacuri de-arândul nealterate, ca adevărate fosile vii.

Problemele taxonomice-sistematice câştigă deci necontenit în amploare, profunziume şi lumină, prin descoperirea şi studierea aspectelor ei multiple sociale, ecologice-biologice, ale căror importanţă primează mai mult sau mai puţin în cântărirea valorii formelor vegetale sau animale şi a cauzelor care le produc. Se repetă şi se generalizează

[1]) Alge albastre, care trăesc în apă, pe şi în stâncă chiar.

[2]) Adecă ce priveşte condiţiile fizice ale locului unde trăeşte planta (oicos = loc).

[3]) O plantă primitivă înrudită cu ferigele, trăind în tropi mai mult pe scoarţa copacilor.

[4]) Ferigă arborescentă.

[5]) Plante de înfăţişarea unor ciuperci inferioare, având însă facultatea de a se mişca, târându-se ca amibele.

[6]) adecă pentru anumite calităţi şi condiţiuni ale solului.

[7]) Mai primitive sau mai avansate.

[8]) Pentruca pistilul floarei să fie fecundat şi să se transforme în fruct cu seminţe, este nevoe de praf de flori (polen) din altă floare de aceeaş specie.

procesul care a dat nouă viață limbisticei, introducând concepția și metoda biologică-sociologică, ce face să cunoaștem firea și viața unei limbi și a cuvintelor, ca funcție socială, dincolo și în ciuda gramaticilor tradiționale; a fecundat însă și istoria și științele de Stat, introducând concepția biologică-socială, chemată să dărâme ideologia utopistă ori simplistă atât de dreapta cât și de stânga.

Pe lângă toată complicația aparentă, și o știință și alta se simplifică și se apropie de idealul ei de a evolua din înregistrătoare și descriptivă la o etapă explicativă, de a reduce fenomenele la cât mai puțini factori cauzali naturali.

Al. Borza

A C T U A L I T Ă Ț I

El ingenioso hidalgo de la Mancha...

Se împlinesc în curând optzeci de ani dela data, când Spania recunoscătoare a ridicat o statuie în onoarea marelui ei fiu: Miguel Cervantes-Saavedra, autorul nemuritoarei opere Don Quijote de la Mancha.

Cum autorul trăiește în ochii posterității prin opera sa, și prin personagiile, cărora le-a dat duhul creator, urma ca națiunea recunoscătoare să-și manifeste simpatia sa și către cea mai strălucită creație a maestrului: Don Quijote, cavalerul de tristă figură.

Acest nobil cavaler rătăcitor, care ne-a dat atâtea clipe de deliciu cu aventurile lui, își va avea statuia în curând, confirmând încă odată principiul, că autorul poate să rămână în umbră, dar opera supraviețuiește. Incepând cu epopeile lui Homer și până la „Miorița" noastră, câte capo-dopere trec din generație în generație, datorite unor autori, contestați, sau chiar necunoscuți!

* * *

Cavalerul rătăcitor va avea o statuie, în armura lui ruginită, călare pe Rocinante, și urmat de credinciosul Sancho Panza, încălecat pe un măgar...

Statuia va evoca vieața cavalerului, în cele mai mici amănunte, dela luptele cu morile de vânt până la coiful lui Mambriu și lupta cu leul din cușca menageriei.

Donna Dulcinea del Toboso, întinerită și refăcută prin dalta unui artist, va încerca să se ridice de pe piedestalul statuiei, oferindu-i o jerbă de flori.

Da, cavalerul de tristă figură, care a stârnit hohote de râs cu isprăvurile lui, va sfida lumea, din înălțimea soclului, asvârlind posterității întrebarea:

— Ei, cine a trecut la nemurire? Eu sau voi, cari mă luați în bătaie de joc?

* * *

Vieața aventuroasă a lui Don Quijote începe abia când era la vârsta de 50 ani. Până atuncia înmăgăzinase, în fantezia lui bogată, toate romanele proaste, în legătură cu cavalerii rătăcitori. Și-a lăpedat numele lui de burghez, înlocuindu-l cu titlul pompos de cavaler: Don Quijote de la Mancha, și-a îmbrăcat armura ruginită și a pornit în lume, să apere pe cei nedreptățiți, depunând, pe urmă armura lui încărcată cu glorie la picioarele dulcineei inexistente: Donna Dulcinea del Toboso.

Zadarnice au fost toate încercările nepoatei și a le prietenilor de a-l reținea dela acest pas fatal.

El a mers înainte, cu persistența maniacului, s'a isbit cu capul de toți pereții, târând după sine și pe bunul Sancho Panza, care a avut totuș fericirea de a ajunge guvernor într'o insulă.

* * *

Cu toate aceste cavalerul nostru nu era nebun.

Cu toate caraghioslâcurile prin cari a trecut, a fost un entuziast incorigibil, cu destule intervale lucide, cari se termină cu un finale superb: revenirea la realitate.

— Aș vrea, nepoată dragă — spunea el, pe patul de moarte — să înțeleagă lumea, că vieața mea nu a fost de așa, încât să fiu socotit pentru totdeauna ca un nebun. Nu mai sunt, de acum, Don Quijote de la Mancha, ci Alfonso Quijano, bunul Quijano, cum îmi spuneau... Am fost nebun până acum; nu mai sunt! Toată averea mea o las nepoatei, cu condiția ca ea să se mărite cu un tinăr, care n'a cetit în vieața lui nici un roman despre cavalerii rătăcitori... Nu plângeți, o să mă odihnesc în mormânt... iertați prostiile ce le-am săvârșit, și gândiți-vă la mine cu dragoste...

* * *

Se mai poate ridica o întrebare: pentru ce o statuie separată lui Don Quijote, fără Cervantes?

Intemeiată în aparență, întrebarea e de prisos.

Autorul și opera se confundă, mai ales când e vorbă de vieața plină de aventuri a lui Cervantes.

Cetiți vieața lui, și vă convingeți, că autorul, cu gestul elegant al omului superior, a zeflemizat o bună parte din propria lui vieață.

Fiecare om este, la o anumită vârstă, un Don Quijote în miniatură.

Să ne gândim la iluziile impetuoase ale tinereții, și să ne dăm seama, câte din ele au rezistat în fața realității!

Așa se face, că în lumea noastră te împiedeci de atâția Don Quijoți — epigoni, cari, în deosebire de prototipul originar, perzistă în mania lor până la sfârșit, cu o adorabilă vanitate inconștientă.

Al. Ciura

Cronică măruntă

— In nrul 160 și 161 al „Culturii Poporului" de sub conducerea d-lui C. Cehan-Racoviță s'a publicat o dare de seamă amănunțită despre o conferință a d-lui C. Cristescu, administrator financiar al județului Orhei, ținută în Orhei, despre poetul P. Cerna. Conferențiarul, fost coleg de școală al poetului, a povestit viața lui Cerna cu o bogăție de amănunte interesante, cari contribue la înțelegerea personalității lui, încă nestudiată.

— D-l E. Panaitescu a fost numit profesor titular la catedra de istorie antică dela facultatea de litere din Cluj.

— Trupa Teatrului Național din localitate, plecată în turneu prin principalele orașe ardelene cu piesa „Antonia" a lui Menyhért Lengyel, în traducerea d-lui Isaia Tolan, a fost primită pretutindenea cu mare însuflețire și sărbătorită de publicul românesc și cel minoritar deopotrivă, în numele înfrățirii culturale româno-minoritare.

— Ziarele dela Arad vorbesc elogios despre reprezentațiile date acolo de Opera Română din Cluj cu piesele „Aida" și „Trubadurul" de G. Verdi, „Ebreea" de Fr. Halévy, „Carmen" de G. Bizet, „Faust" de Gounod și Tannhaeuser de Wagner.

— Procesul falsificatorilor de monedă, din motive patriotice, dela Budapesta s'a terminat cu o sentință prea binevoitoare, care a dat cea mai mare pedeapsă prințului Windischgraetz și Nádossy: câte 4 ani de muncă silnică.

— Abd-El-Krim, conducătorul riffanilor revoltați împotriva francezilor, s'a predat în sfârșit împreună cu familia, încetând astfel operațiunile de răsboiu din Maroc cu învingerea Francezilor.

— Guvernul sovietic a comunicat Societății Națiunilor că refuză să colaboreze la întrunirile pacifice dela Geneva.

— Ziarele comunică după informațiuni oficiale că guvernul va acorda la începutul lunii Iulie sporul asupra lefurilor funcționarilor, promis de guvernul trecut.

Concursurile „Tinerimii Române"

In frenezia agitațiunilor primăvăratece și a sbuciumului electoral ce stăpânesc diabolic viața Capitalei în aceste zile capricioase de Maiu, când călduroase ca în toiul lui Cuptor, când ploioase și reci ca în prima săptămână a lui Marte, sunt așa de rare evenimentele care smulg și înalță pentru o clipă sufletele, încât merită cu plină dreptate să fie însemnate ca o mângâiere a vremii.

Printre aceste evenimente se numără pentru săptămâna trecută, concertul corului țărănesc din Vasiova și concursurile societății „Tinerimea Română". Cântările sătenilor bănățeni au fost pentru publicul bucureștean o manifestare simbolică, prevestitoarea unei stări de lucruri mai bună și mai vrednică pentru nația noastră. Orice dovadă de conștiință și orice afirmare demnă a păturei fundamentale a societății românești, care este țărănimea, păstrătoarea ființei etnice a neamului nostru în trecut, creatoarea României de azi și nădejdea României viitoare, adaugă un nou motiv de încredere în vitalitatea noastră și în trăinicia Statului român.

Concursurile organizate anual de societatea „Tinerimea Română", care este în ajunul serbătorirei unei jumătăți de veac de activitate, vin de complectează aceste frumoase speranțe în ziua de mâine.

In deosebi anul acesta, sărbătorirea zilei de 10 Maiu în Capitală s'a rezumat la obișnuita defilare a trupelor și manifestațiile aranjate de această societate, asupra rostului căreia vom stărui puțin mai pe larg aicea.

Azi, când inițiativele de toate felurile abundă, într'o țară care are desigur nevoie de cât mai multă și mai stăruitoare acțiune culturală, avem în primul rând datoria să relevăm străduințele vechilor instituții care au luptat pe tărîm național și spiritual. Și „Tinerimea Română" este și prin vechimea ei și prin rodnica activitate desfășurată una din aceste instituții.

O societate bine închegată, inimos și înțelept condusă, cu numeroși membri din toate unghiurile țării și aparținând tuturor păturilor sociale, dela miniștri și profesori universitari până la modești funcționari și negustori „Tinerimea Română" și-a câștigat un loc de frunte între factorii culturali și naționali ai vieții noastre publice. Frumosul palat ce-și construește în fața liceului „Gh. Lazăr", și care va adăposti diferitele ei organe de acțiune, va da amploare, unitate și o mult mai mare eficacitate activității societății.

Ca să înțelegem însemnătatea ei este necesară o succintă analiză a operii înfăptuite și mai ales a operii care se înfăptuiește supt ochii noștri, fără mult sgomot și fără a fi cele mai adeseori băgată în samă.

Prin activitatea ei trecută „Tinerimea Română" a contribuit într'o apreciabilă măsură la desvoltarea și întărirea conștiinței naționale, și deci la înfăptuirea mărețului ideal de unitate politică românească. Adresându-se tineretului școlilor secundare, ea a întreținut viu sentimentul patriotic și a subliniat întotdeauna cu prilejul concursurilor sale datoria mare ce el o are față de viitorul acestui neam.

După unirea tuturor provinciilor românești, rostul concursurilor sale n'a pierdut nimic din importanță, a devenit doar mai cuprinzător și mai substanțial. Ba a fost nevoie chiar să se recurgă și la alte mijloace neobișnuite în trecut spre a face cât mai rodnică acțiunea sa și a-și realiza cu adevărat și cât mai conștiincios nobilul său scop.

Astfel, acum ea lucrează în sens intelectual pentru tineri prin concursuri, ale căror subiecte de sinteză trezesc cea mai fecundă emulație, prin revista pe care o scoate lunar, prin înlesnirea cunoașterii instituțiilor culturale din Capitala țării, pentru profesori prin interesantele conferințe ce organizează atât înainte de concursuri cât și în timpul lor.

Acțiunea ei este deasemenea educativ-națională, atunci când comemorează datinele și obiceiurile strămoșești, când dă serbări, cum a fost anul acesta admirabilul poem etnografic, reprezintat la Teatrul Național cu ajutorul echipelor de elevi, care înfățișau publicului pe rând portul, cântecele și dansurile fiecărei regiuni și fiecărui județ, când organizează excursii pentru premiați cum au fost acelea în Ardeal și Bucovina, și cum va fi anul acesta cea din Basarabia.

Opera „Tinerimii Române" este în fine și politică, într'un sens înalt național, deoarece ea ajută mai mult decât orice alte aranjamente oficiale înfăptuirea unității sufletești în generațiile ce vor conduce mâine România și produce acea solidaritate între elementele cele mai destoinice și mai entusiaste ale tineretului nostru, solidaritate care singură ne va putea asigura propășirea și consolidarea Statului nostru.

Ca unul care am urmărit în deaproape în ultimii doi ani activitatea acestei societăți și am adus glasul meu modest oridecâteori a fost nevoie de luat vre-o măsură și de alcătuit diferite planuri de acțiune, colaborînd regulat la revista pe care o scoate și făcând parte din comisia concursurilor, pot da mărturie desinteresată de frumoasele idei și de bunele sentimente ce preocupă și însuflețesc pe membrii ei, precum și de marele răsunet pe care-l are în tineretul nostru secundar și universitar opera acestei instituții.

Cum am propus încă de acum doi ani, cercetatele concursuri ale „Tinerimei" oferă cel mai bun prilej pentru organizarea unor anchete științifice privitoare la mentalitatea și starea actuală a tineretului nostru. Anul trecut am realizat ceva, cu elevii primei clase liceale, în legătură cu orientarea profesională. Anul acesta s'a dat concurenților universitari ocazia de a-și face observațiile lor asupra lipsurilor ce se pot constata în școlile secundare și întru cât organizarea actuală și programa de studii, dimpreună cu acei cari o valorifică, profesorii, răspund necesităților noastre naționale. Și s'au căpătat mărturisiri și observații din cele mai interesante, asupra cărora îmi voiu îngădui să stărui cu alt prilej.

Ceiace este îmbucurător, pe deasupra tuturor lipsurilor și greșelilor, este faptul — pe care-l constați din contactul cu acest tineret din toate unghiurile țării — că întreagă această lume nouă e conștientă de marea sarcină ce-i revine, este entusiastă și iscoditoare, bine intenționată și în majoritate cuminte, atât în ceiace privește alegerea mijloacelor de acțiune cât și în ceiace privește ierarhizarea scopurilor. Revoluționară în sensul bun al cuvântului, ea cere școlii să-i dea posibilitatea cunoașterii realității sociale și să-i insufle în acelaș timp respect pentru înaltele valori etice. Cu o astfel de tinerime, inteligentă și dornică de lumină, energică și hotărîtă, idealistă și respectuoasă de realitate în acelaș timp, poți spera într'un viitor mai bun al societății românești. Și cred că numai ea ni-l va da.

Vlădescu-Răcoasa

Expoziția pictorului A. Ciupe la Tg.-Mureș

Zilele trecute și-a ținut expoziția, în orașul nostru, tânărul pictor Aurel Ciupe, profesor la Școala de Belle-Arte din Cluj. Despre calitățile minunate ale acestui pictor, fiu al Ardealului, presa noastră a vorbit în repețite rânduri și expoziția de acum n'a făcut decât să întărească și mai mult nădejdile ce s'au pus în acest talent, care, împreună cu Demian, Aurel Pop și sculptorul Medrea sunt cele dintâi dovezi pe care

Ardealul le face în ceeace privește puterea lui de afirmare în domeniul artelor plastice.

Aurel Ciupe este un talent sobru, sgârcit par'că cu el însuși, care se caută cu o concentrată și îndârjită atenție. Desemnul lui este precis, fără însă a fi rigid, iar coloritul, sobru, se închide în liniile sigure ale desenului în tonuri calde, fragede și luminoase.

In luptă cu diversele formule și metode căpătate dela maeștrii pe care i-a studiat, Ciupe e și el în căutarea unui principiu de artă care să corespundă cât mai fericit puternicei lui personalități.

Formula către care se pare că se îndreaptă, pictorul Ciupe, judecând după recenta expoziție este o sinteză între vechea școală a desenului pur, așa cum l'a propovăduit apostolul desenului, David, și între școala plenairistă, care, fără însă să frângă și să debordeze liniile, să le împrumute atâta elasticitate și moliciune încât să le contopească într'un tot armonic cu coloritul. Formulă, desigur, fericită și pe care tânărul pictor nu odată reușește să o atingă în unele din tablourile expuse.

Expoziția, deși deschisă într'un local cu desăvârșire imoportun, a avut un deosebit succes. Pictorul Ciupe a ținut cu acest prilej să-și arate virtuozitatea, expunând naturi moarte, peisagii, studii și portrete. Deși în unele din peisagii și naturile moarte, reușește să resolve în chip fericit câteva grele probleme de planuri și valori, credem însă că această cochetărie în care se închide o bună doză de orgoliu, în parte legitimat, strică și mai ales, va strica, carierii artistice care i-se deschide atât de făgăduitor.

Genul care i-se apropie și temperamentului și mijloacelor sale artistice, este numai portretul, în care va creia desigur lucruri mari.

„Portretul D-nei C.", tăiat în linii atât de simple și tratat într'un atât de savant și de voluptos colorit, ne dă o probă concludentă de culmile de artă pe care e în stare să le atingă artistul.

Fără să vrem a intra în descrierea amănunțită a pieselor expuse, dintre care trei au fost primite cu elogii la Salonul oficial din Capitală, am ținut prin aceste rânduri să impunem numai atenției publicului numele pictorului Aurel Ciupe, căruia îi prevedem, spre mândria Ardealului, al cărui fiu este, o răsunătoare ascensiune.

m. d.

CRONICA LITERARĂ

Grigorescu. — Românii nomazi. — Poeziile lui Perpessicius

Cuvintele scrise de Virgil Cioflec în fruntea celor 131 de ilustrații care ni-l reînvie pe Grigorescu (Cultura Națională, 600 lei) depășesc rostul unei simple introduceri de monografie de artă. Cred că sunt altceva și mai mult decât a vrut autorul.

Grigorescu nu mai e pentru oamenii de azi ceeace a fost pentru contimporani. Rapsodia lui Vlahuță asupra pictorului nu mai e potrivită, e drept, decât ca o mărturie de încântare trecută și de scris rămas și el puțin în urmă. N'a fost pus și Grigorescu între părinții sămănătorismului, el care era atât de aproape de „Pasteluri", pe cât putea fi de străin de „Vrem Pământ?" Și unde e astăzi sămănătorismul?

Dar Cioflec era prea mult al generației de-atunci, ca să ne dea acel ceva nou așteptat. Mi se pare, de altminteri, că nici nu e vremea și că arta de azi în plin mers nu poate să aibă, împreună cu toți cei ce-o urmăresc, răgazul privirilor îndărăt. Acel îndărăt e lăsat deocamdată în părăsire. Grigorescul lui Cioflec e o reluare, după ani de meditație și experiență purtată prin toate vetrele de artă, a vechei teme vlahuțești: o biografie lirică, mult mai concentrată, cu pânzele puse în ea ca ilustrațiile într'o carte.

Citiți însă această biografie! Nu pentru metoda, de notații rare, caracteristice, nestăruite, nici pentru stilul fraged, mișcat, dens. Aceste însușiri de totdeauna sunt prețioase, dar trebuie să căutați mai încoace, așa cum într'o noapte de Maiu pe o stradă florentină spre Fiesole v'ați sili să nu vedeți stelele ca să puteți urmări licuricii amestecați cu ele, cari trec de pe un zid vechiu cu trandafiri agățători pe alt zid vechiu cu trandafiri agățători. „Grigorescu" de Cioflec e o scriere care aduce, în ce aveau ele mai bun, înțelegerea, gustul și simțirea oamenilor de-acum douăzeci de ani. Toată vremea aceea trăește cu mirosul ei de flori de câmp și de baladă înaintea noastră. Cumințenia împletită cu avânt, credința de ciocănar de argint de icoane care lucrează și se roagă în acelaș timp lovind în măsură peste degete pe Preacurata, sunt aci. Și e și tinerețea dintâi a oamenilor cari se apropie acum de patruzeci de ani, chemată din ceața ei de un glas liniștit al trecutului. El povestește, cum uitasem că se mai poate de frumos, despre visuri de artă, despre tăcerile roditoare și despre marile putințe ale unui neam lăsat încă în voia înzestrărilor neașteptate.

*

Noua cercetare a d-lui Th. Capidan, „Românii nomazi" (Cluj, 200 lei, extras din Dacoromânia IV), încearcă să pue într'o lumină aproape neașteptată pe Aromâni. Fenomenul cunoscut al transhumanței, cu urmarea lui firească pentru om, păstoritul, ar fi să piardă, în ce-i privește, caracterul exclusivist. Alături de el ar răsări nomadismul, mișcarea aceea de mutare a unui grup de oameni, care nu mai ajunge la locul de unde a plecat. De-aici, Românii aceștia nomazi, cu un epitet care va fi primit greu și nu văd să se împământenească, din pricina înțelesului rău, legat de el; din pricina acestui înțeles și, aș îndrăsni să zic, a lipsei de folos în știință pentru cunoașterea Românilor macedoneni sau chiar a neexactității lui.

Cele două părți ale cercetării, Aromânii nomazi și Aromânii păstori, îndreptățesc ele singure, prin felul cum sunt tratate, întâia întâmpinare. Despărțirea nu câștigă pentru ea. Cea dintâi parte nu face decât să arate pe oameni în mișcare, iar a doua să le descrie diferite forme de viață: îndeletnicire, așezare, port, limbă, obiceiuri. Dar oamenii sunt aceiași! Nu pricep cum cercetarea ar fi suferit fără această clasificare. Chiar dacă firul de păr e tăiat numai în două, și nu numaidecât în patru, zicala populară își găsește și aci aplicarea întreagă. Să nu vorbim însă de fir de păr în casa filologului!

Apoi, mișcarea aceasta aromână nu poate pune pe oameni în rândul neamurilor neașezate. Migrația nu e un alt termen pentru nomadism. Nomadul rătăcește fără scop și fără rădăcini; emigrantul se mută într'un anumit loc și-și ia cu grijă de-acasă rădăcinile cu pământ cu tot, ca să le așeze fără veștejire acolo unde știa, de când pornise, că are să se oprească. Aromâni transhumanți și păstori, înțeleg; Aromâni plecați cu totul din sălașele lor, în stare de migrație, la fel; Aromâni nomazi, mai greu; iar d-l Capidan, cu toată erudiția, bogăția de material și luminarea lui spre toate zările, nu m'a convins.

Cercetarea rămâne însă printre ce avem mai bun și, maicuseamă, mai deplin în materie. După citire, Aromânii ne sunt nu numai cunoscuți, dar și scumpi, sub umbra; cum ne apar, a unui proces, în repede creștere, de dispariție. Autorul crede că ei nu mai au nicio nădejde în Balcani și e de principiul lui scape-cine-poate. Cu toată armătura filologică, suntem înaintea unei cărți la îndemâna oricui și din care orice trecător cult se poate îmbogăți cu ceva. Hărți și fotografii îi sporesc precizia.

Eu am folosit mai mult din harta care corespunde, dacă n'o răsfrânge chiar, adaptată, hărții „Curentelor metanastazice în popularea pământurilor sârbești" din „La Péninsule Balcanique" a lui Jovan Cvijici.

Și prind acest prilej ca să dau în traducere o caracterizare din volumul învățatului sârb, pe care n'am văzut-o citată la noi nicăeri (pg. 402):

„Inrâuririle psihice ale Aromânilor sunt foarte interesante, pentrucă ei alcătuiesc

un grup foarte expresiv şi bine închegat. N'au istorie, şi această lipsă de tradiţii istorice le face un suflet gol de orice idee naţională. Sunt oameni a căror frică e proverbială. Şi, în adevăr, ei au îndărăt spaima de secole, întâiu în zilele cuceririlor romane din Peninsula Balcanică, după aceea în vremea năvălirii Slavilor în tot cursul Evului Mediu şi apoi, din nou, până la dispariţia regimului turc. Sufletul lor a păstrat ca o pecete de groază: sunt neîncrezători şi au o morală de apăsaţi. Indârjirea la câştig, rabota veşnică le stăpâneşte toată activitatea. Niciun mijloc nu li se pare neîngăduit, numai să le aducă un câştig; ai zice chiar că aleg între altele, căile şi mijloacele neregulate şi cotite. Singură lipsa de îndrăsneală îi împiedică adesea să meargă prea departe. Cei mai mulţi sunt nişte nemiloşi cămătari. La ei calicia, sgârcenia cumplită e lege. Zeci de ani se lipsesc de lucrurile cele mai trebuincioase, ca să strângă o avere. Indată ce pleacă în ţări libere, aceste trăsături slăbesc, dar ceva al lor îi deosebeşte numaidecât în viaţa publică, fie că e vorba de Aromâni curaţi, fie de Aromâni slavizaţi Deşertăciunea seacă de „Ţânţari" îi împinge să se vâre totdeauna în vedere şi să facă să se vorbească de ei. Ea se însoţeşte cu o uimitoare nestatornicie de caracter. Cu toate acestea au mintea vioaie şi alcătuiesc din acest punct de vedere, între popoarele balcanice, un grup într'adevăr deosebit."

*

PERPESSICIUS: Scut şi targă, poezii (Casa Şcoalelor, 1926, 50 lei):

Azi am găsit acasă, Maiu douăzecişicinci,
O carte sub o bandă ca pruncul în pelinci,
Şi-am rupt cu minte-aiurea închizătoarea benzii
Simţind ce ştii că simte făptaşul de recenzii.
Am cercetat coperta cu scrisul numai sus
Din litere 'n şuviţe ,în solzi şi 'n negru pus,
La preţ cu punct şi dungă în loc de bani de zece,
Subt paza înflorită a două mici ghivece,
A două mici ghivece cu frunzătura grea
Intoarsă înăuntru ca braţe ce s'ar vrea.
Am răsfoit, cu gândul citirii mai încolo:
Nebune versuri albe, catrene cu Apollo,
Vreo seară de tranşee în cerul vesperal,
Danubiul la Brăila şi Maedy la spital,
Şi dedicaţii: Gala, Struţeanu, Vianu-Arghezi...
Şi am făcut deodată ochi mari ca huhurezii!
Mulciova, Calfa-Dére şi alte câteva
San Kişinău pe vremea când se scria cu K,
Baudelaire, Laforgue, Lerberghe, antichitatea sură,
Vis, dor, duh, solecisme, ceva literatură,
Şi peste tot fiorul acela nu ştiu cum —
Erai chiar tu aevea cu întâiul tău volum!
Şi am avut mâhnirea, când te-am reluat cu 'ncetul
Şi, peste ce ne leagă, m'a fermecat poetul,
Că nu mai este veacul romanticilor vechi
Să'ţi ticluiu o scrisoare cu rimele perechi,
In care cu 'ndrăsneala acelei şcoli de aur
Să-ţi spun ce eşti pe nume şi să te 'ndoiu sub laur,
Iar tu, făcând cunună a doua zi din el,
Să-ţi iei cu patos lira şi să-mi răspunzi la fel.

Emanoil Bucuţa

CĂRŢI, REVISTE, ZIARE

Viaţa Românească, April. — Intr'un esseu, menit unui volum omagial, d. I. Petrovici caută locul pe care d. Rădulescu-Motru îl ocupă în cultura românească. In afară de opera propriu zis filozofică, prin care se promovează progresul intrinsec al cugetării filozofice, un filozof cu adevărat poate servi ţării sale o directivă a vieţii ei intelectuale; el poate fi îndrumătorul acestei vieţi. Acesta a fost meritul cel mare, în cadrul epocii sale, al lui Titu Maiorescu, pe care tot d. Petrovici l-a precizat într'un esseu mai vechiu, şi un asemenea rol îi atribue dânsul şi d-lui Rădulescu-Motru, în cadrul epocii noastre.

Dar d. Motru, cum e şi firesc, însamnă un pas înainte faţă de Maiorescu. Acesta pusese piatra fundamentală a unei culturi serioase româneşti, pe când d. Motru este cel care a deschis orizontul cel mai larg şi a limpezit atmosfera pentru a se putea clădi temeinic şi masiv pe această temelie. El ţine mereu fereastra larg deschisă spre cultura mai înaintată şi închegată pe un sistem ştiinţific a celorlalte popoare europene şi nu caută numai criteriile de judecată, numai principiile de cultură, ci şi conţinutul cunoştinţii, năzuind să dee deci un conţinut, în numele sufletului românesc, formelor de cultură. Nici Maiorescu, ni se pare, n'a pierdut din vedere acest al doilea pas, dar n'a avut posibilitatea de timp să meargă aşa departe, în această privinţă, ca d. Rădulescu-Motru.

Reviste primite la redacţie.
Arhivele Olteniei, Martie—Aprilie.
Şcoala Bănăţeană, Martie.
Transilvania, Aprilie.
Ritmul vremii, Aprilie.
Vatra Şcolară, 15 Martie—1 Maiu.
Revista ştiinţifică „V. Adamachi", Februarie.

Pericolul negru

Despre pericolul galben, care ameninţă Europa dinspre răsărit, s'a scris şi s'a vorbit de mult. In răsboiul mondial se credea chiar că a sosit epoca acestui pericol. Dar răsboiul s'a sfârşit şi nici japonezii nici chinezii n'au venit să invadeze Europa, care se temea atât de mult de ei. Acum bătrânul continent s'a liniştit, căci s'a convins, că o invazie dela răsărit nu e tocmai aşa uşor de realizat şi în nici un caz nu e iminentă.

Iată însă, că acum apare altă primejdie pentru Europa, care se prezintă cu totul în altă formă decât pericolul galben. Noua primejdie se înfăţişează ca un pericol negru din partea locuitorilor autochtoni din Africa. Negrii africani, în care lumea vede tot numai nişte „hotentoţi" şi „zulneazi", nu ameninţă Europa cu invaziunea, ci se mulţumesc să alunge pe europeeni din Africa, un lucru destul de primejdios din multe puncte de vedere. In privinţa acestui „pericol negru" găsim un articol apărut în revista „Europaeische Revue" din Lipsca, în care exploratorul german Wolfgang Weber face următoarele constatări:

„Cine călătoreşte azi alături de drumul cel mare care duce dela Kap la Cairo va observa o schimbare radicală în toată atmosfera Africei, care e decisivă pentru viitorul acestui continent. Faptul că azi căpeteniile negrilor din Africa de est au automobile sau că alt şef de trib din Sudan ascultă, după dansurile sale mascate, la aparatul radiofonic opera naţională din Paris, nu înseamnă numai o schimbare exterioară a înfăţişărei Africei; prin aceste fapte groteşti a pătruns în Africa negrilor şi spiritul european. Negrii nu mai desemnează acum altceva decât automobile şi biciclete şi în satele dintre Kap şi Cairo se văd pretutindeni vasele elegante de tinichea produse de fabricele americane de benzină.

„In fond n'are nici o importanţă, dacă în interiorul Africei se desvoaltă tendinţa de emancipare la nord sau comunismul la sud. Scopul ambelor mişcări este de-a alunga pe europeni din Africa. Continentul nostru se va vedea în secolul viitor în faţa unui nou pericol: Lupta decisivă a locuitorilor autochtoni pentru dobândirea exidenţei lor ca rassă şi cultură".

Constatările lui Weber sunt interesante şi conţin mult adevăr, de care naţiunile, însărcinate cu administrarea şi civilizarea Africei vor trebui să ţină seamă în viitoarele lor acţiuni.

I. B.

EUROPA CONTIMPORANĂ

Scrisoare din Paris

O mare descoperire. — Raportul profesorului Tissot. — Pricina boalelor este mucegaiul. — Ce este virusul concerului, al sifilisului, al tuberculosei? — Cazul lui Pasteur se repetă.

Dacă aş vorbi în cronica mea de astăzi de achitarea comuniştilor cari au împuşcat, în încăerarea lor cu fasciştii, patru tineri naţionalişti în strada Damrémont, desigur că m'aş ocupa de o chestiune actuală. Tot actuală ar fi scăderea francului şi influenţa pe care a avut-o greva minieră din Anglia asupra pieţei franceze. Sau vremea urîtă care continuă în Franţa şi care ne-a devorat primăvara atât de aşteptată. Desigur însă că nu veţi găsi rău că mă preocupă mai mult comunicaţia pe care a făcut-o profesorul Tissot, directorul Muzeului de paleontologie, Academiei de medicină. Şi nu vă va uimi nici ostracismul al cărui obiect este astăzi d. Tissot din partea celor mai mulţi membrii ai acestei înalte instituţiuni. Omenirea a avut timpul să se obişnuiască de mult cu prigonirea acelora cari, prin descoperirile lor, îi face cea mai mare onoare. Ultimul mare exemplu a fost cazul lui Pasteur. Aţi cetit desigur în toate biografiile acestui genial Savant, opoziţia înverşunată pe care i-au făcut-o savanţii oficiali de pe vremea-i. Eu unul cunosc în amănunt explozia de ură cu care l'au întâmpinat cei mai mulţi membrii ai Academiei franceze, atunci când le-a comunicat admirabilele rezultate la cari a ajuns în bactereologie. Marele chirurg care a fost profesorul Simon Duplay — căruia am avut cinstea să-i dedic una din cărţile mele: Le Gigantesque — era unul din rarii prietini ai lui Pasteur şi susţinătorul lui la Academia de medicină. Cu altă ocazie vă voi întreţine poate de această chestie, comunicându-vă anecdote inedite asupra ilustrului Pasteur, anecdote pe cari le ţin din însăşi gura profesorului Duplay. Permiteţi-mi a vă vorbi astă-zi de comunicaţia profesorului Tissot, menită a sdruncina întreaga fiziologie şi a da omenirei un aspect nou.

Căci astfel îmi apare această descoperire — dacă bine înţeles, experienţele altora o va confirma. Ascultaţi acuma o parte din raportul d-lui Tissot — pe care îl rezum aici.

Continuându-şi studiile în vedere de a obţine lecuirea cancerului, o serie de observaţiuni l'au condus pe profesorul Muzeului de paleontologie, la constatarea următorului fapt: noţiunile actuale asupra constituţiei organismelor animale şi vegetale sunt neexacte şi că aceste organisme sunt constituite de un mucegai organizat.

Ţesutul conjonctiv, muschii, creerul, nervii animalelor se compun dintr'acest mucegai. Când se conservă sau se păstrează într'un tub o bucată de ţesut, de ficat, de plămân, bunăoară, ea se mucigăeşte. Mucegaiul acesta este mucegaiul primordial, adică ancestral, care, la originea apariţiei fiinţelor pe pământ, s'a organizat progresiv ca să constituie oamenii şi animalele.

Un vegetal mucegăeşte în acelaş chip când se cultivă o porţiune din ţesutul lui.

Studiind dar culturele bacteriene, d. Tissot a constatat că ele se pot uşor transforma sub forma de mucegai. Astfel a putut el proceda cu culturele febrei tifoide, ale holerei, ale difteriei, ale ciumei, ale tuberculozei, ale tetanosului, etc. Isolând şi fotografiind de altă parte, mucegaiurile ancestrale ale diferitelor animale, profesorul Tissot a constatat faptul, de o importanţă considerabilă, că mucegaiul care dă febra tifoidă este acela care constitue porumbul, că mucegaiul care dă difteria este mucegaiul organic al orzului, că acela care dă holera se găseşte în amanitele citrine şi în faloide, două feluri de ciuperci otrăvitoare, etc.

Aţi înţeles, nu este aşa, formidabila importanţă a descoperirei lui Tissot?

De acum înainte sursa originală a virusului este descoperită: ea este mucegaiul constitutiv al organismelor animale şi vegetale.

Virusurile numeroaselor boale erau încă necunoscute; profesorul Tissot reuşi să le izoleze şi să găsească izvorul lor original. El descoperi astfel că virusul pojarului este mucegaiul organic al lăptucei, că virusul scarlatinei este mucegaiul constitutiv al morcovelor, că virusul tifosului exantematic se află în mucegaiul ovăzului, că virusul vărsatului este mucegaiul organic al cartofilor — şi aşa mai încolo.

De altă parte virusurile anumitelor boli erau incomplect sau inexact cunoscute. Profesorul Tissot le izolă, putu să le cultive şi să regăsească sursa lor originală. Astfel ajunse el la cunoştinţa că sifilisul, teribilul sifilis nu este pricinuit de o spirilă ci de mucegaiul care constitueşte maimuţele, mai ales maimuţele mici. Meditaţi această afirmaţiune — şi mai ales aceia pe care Tissot o emite relativ la cancer.

„Cea mai obscură, cea mai misterioasă şi cea mai ciudată dintre boale" — îmi spunea, vorbind de cancer, profesorul Duplay, care toată viaţa sa a studiat-o fără rezultat. Şi regret din suflet că bătrânul şi venerabilul meu prieten nu mai este în viaţă, astăzi când profesorul Tissot pare a fi smuls cancerul din misterul în care se ascundea. Căci, ascultaţi părerea lui asupra crudei boale:

Cancerul este pricinuit de o formă de vegetaţiune anormală a mucegaiului care constitue însuşi organismul omenesc. Cultivând ţesuturi sănătoase ale omului, Tissot reuşi a le face să-şi schimbe forma şi a le preschimba în cultură de elemente canceroase, în elemente proprii cancerului celui mai primejdios, şi a reproduce aceste culturi cu aceaşi uşurinţă ca o cultură microbiană. Ele conţin deasemeni elemente bacteriene cari constituesc, cu celelalte elemente, virusul cancerului — care este un virus înrudit cu acela al tuberculozei.

Vă rog să meditată şi această frază. Ea ne va ajuta mai târziu să tragem o concluzie cu totul în favoarea profesorului Tissot.

Apoi, marele savant, transformând

în mucegai baccilul tuberculosei, constată că și acest mucegai este identic cu acela care compune organismul omenesc.

Rezultatul acesta este de o uriașă importanță: el ne face să aflăm că dezvoltarea tuberculozei este spontanee la om, cu toate că odată constituită, ea a poate dezvolta și în alte ființe prin contagiune. Ceeace trebue deci căutat înainte de toate, spre a evita contagiunea tuberculozei, nu este mai ales de a suprima cauzele acestei contagiuni, ci de a impedica în om dezvoltarea tuberculozelor spontanee.

Cred că rezumatul oricât de succint ar fi el, pe care l'am făcut relativ la comunicația profesorului Tissot, este de a ajuns ca să vă dea o ideie de importanța descoperirei marelui savant. Și nu aveam dreptate zicând că ea va sdruncina din temelii fiziologia și toate cunoștințele noastre de până acum, în cazul când ea se va adeveri prin experiente multiple?

Bine înțeles știința oficială s'a arătat, ca în totdeauna, orbită de patimă, intolerantă și ingustă. Ziarul „Matin" a protestat chiar, acum câteva zile, împotriva deciziunei pe care o luase Academia de medicină de a refuza publicarea, în buletinul ei oficial, a comunicării profesorului Tissot. Hotărîre revoltătoare, nedemnă și inutilă. Căci dacă descoperirea lui Tissot este adevărată, măcar în parte, nu este nici o putere în lume capabilă de a opri în drum. Și dacă ea este inexactă, va cădea de la sine.

Imi închipuesc însă că ea este adevărată. Tissot este un savant admirabil ale cărui lucrări fac autoritate în Franța. Nu trebuește uitat că toate câte le-a afirmat el până acum au fost bazate pe experiențe serioase. Tot Tissot a fost creatorul măștilor în contra gazelor asfixiante în timpul răsboiului, și de această descoperire au profitat nu numai Franța și aliații ei, dar și inamicii noștri. Apoi, cele afirmate de Tissot cu privire la sifilis, la cancer și la tuberculoză, deschide filozofiei perspective admirabile din punctul de vedere al unitătei materiei.

Sifilisul este mucegaiul constitutiv al maimuțelor, iar cancerul și tuberculoza sunt pricinuite de mucegaiul constitutiv al omului... Așa dar, boalele cele mai teribile și mai grele de lecuit au o origină ca să zic așa locală. Sub lumina contemplațiunei, multe se explică astfel, multe simptome cari păreau inexplicabile... Teoria lui Darwin ea însăși ar căpăta o nouă putere... Toată descoperirea lui Tissot, de altfel, ni-a izbit prin forma unitară. In domeniul fizic ca și în domeniul moral, aceleași fenomene se produc. După cum regretul nu este decât o bucurie descompusă, și ura de multe ori o iubire denaturată — tot așa celulele normale ale organismelor sunt cauzele directe ale anomaliei fiziologice: ale boalelor. Descoperirile mari, într'adevăr, nu trebue negate sau acceptate în mod îngust, mărginit. Ele se leagă în mod mai mult sau mai puțin vădit de integritatea cunoștințelor omenești. Nu este deajuns ca o descoperire să nu ne apară confirmată de experiențele noastre obișnuite, ca s'o respingem. Un adevăr nou are nevoe de experiențe inedite — și mai ales de simpatia sau de antipatia instinctului nostru contemplativ.

„Cum ai ajuns așa de iute la acest rezultat? Eu am experimentat douăzeci de ani asupra mineralelor și tot n'am putut face, ceeace d-ta ai făcut în câte-va luni" îl întrebă pe Pasteur un savant neamț, când marele bacteriolog — el avea numai două-zeci și cinci ani pe atunci — publică rezultatul faimoasei lui descoperiri asupra morfologiei minerale. Și Pasteur a răspuns colegului său german: — „O! n'aș fi avut vreme să ajung la acest adevăr numai prin experiență. Dar înainte de a experimenta, toată descoperirea era întruchipată în mine prin simpla mea imaginație. Mai întâi am inventat, și apoi am experimentat".

Isvorul celor mai mari creațiuni ale omenirei este totuși intuiția, adică imaginațiunea creatoare.

Adrian Corbul

PROBLEME ECONOMICE

Proprietatea agrară de mijloc

In viața economică nu sunt legi imanente, nu sunt dogme immutabile, ci numai regule isvorîte din omogenitatea de atitudini. Nu ideologia, crează situațiuni ci viața reală cu compexitatea ei de necesități. Ideile trebue să-și aibă rădăcinile în realitățile sale. Trebue să țâșnească cu putere elementară, din structura existentă a vieții social-economice.

In evoluția economică este un ritm, a cărui cadență trebue prinsă de reformatori pentru a i-se conforma.

Ideologiștii noștri dela Alba-Iulia, oamenii politici de dincolo în momente de sângeros declin, promiteau, cu gesturi de mărinimie patriciană, pământ în numele unei echități sociale. Și unii și alții știau că trebuie să lecuiască o rană primejdios de alarmantă: lipsa de pământ a țărănimii noastre.

Țăranii cereau pământ. Exploatarea lor era numai o consecință a lipsei de pământ. Zădărnicirea împroprietăririi ar fi fost un act de o criminală imprudență politică. In momente de crize insurmontabile un neam e dator să-și încerce salvarea, chiar și prin proprie vivisecțiune.

Improprietărirea a fost un act de înaltă, de iluminată prudență politică și de cuminte încadrare în ritmul vremii. Pământul s'a dat, în loturi mici, în categorii de preferință. Un act echitabil din punct de vedere moral și național, dar greșit, irațional și antieconomic, din punct de vedere al utilității publice. O reformă nu se judecă numai în efectele sale emotive trecătoare și parțiale, ci în rezultatele sale economice durabile și universale.

Reforma noastră agrară se pare că a avut în vedere numai mulcomirea de moment a masselor. Inaltele rezoane de ordin social-economic au rămas aproape în întregime, în afară de preocupările reformatorilor noștri agrari. Politicianismul ne-a dat o reformă politică, și nu una social-economică, cum ar fi trebuit.

O reformă bună trebuie să tindă, cu preciziune și fermitate la înlăturarea calamităților prezente și la crearea și stabilirea de condiții prielnice pentru desvotarea viitoare.

Calamitatea proprietății noastre rurale era în moșiile parcelare, minuscule, și în moșiile mari, latifundiare. Prinsă între acestea două extreme, poporația noastră rurală, mai ales în vechiul regat, tânjea strivită sub povara unui pauperism revoltător. Prin reforma agrară s'a înlăturat o calamitate: proprietatea mare. A rămas însă cealaltă proprietatea parcelară. Ba încă s'a mărit numărul moșiilor sub 5 jug. Adevărate loturi de foame. Pepiniere de incultură și pauperism.

Reforma agrară a mărit și mai mult numărul familiilor, pe cari moșia proprie nu le mai poate hrăni. S'a sporit armata de înfometați ai brazdei.

Proprietatea agrară are două pivoturi. In economia intenzivă se razimă pe proprietatea mică, iar în cea extenzivă pe proprietatea țărănească mijlocie.

Proprietatea mică, spre a fi viabilă și productivă, trebuie: 1) să aibă o întindere minimală de 10 hectare; 2) să fie lucrată rațional și inteziv și 3) să

se bucure, în ce privește produsele agricole de un regim protecționist.

Actuala noastră proprietate mică, pulverizată cum e, nu întrunește nici una din condițiile înșirate. Așa cum e, în structura ce o are, este un balast economic și o piedică anticulturalizatoare în viața satelor noastre.

In procesul de desintegrare economică viitorul e, fără îndoială, al proprietății mici intensive și cooperative. *)

Creditul rural și cooperația agricolă la noi sunt inexistente. Intre împrejurările date proprietatea parcelară este o calamitate pentru economia noastră națională, întrucât nu contribuie cu nimic la majorarea producției.

Nici culturei, nici economiei naționale nu-i dă nici un aport. Ea leagă, ea țintuiește cu belciug de fier pe țăranul nostru de pământ, fără să-i dea posibilitatea de-a se ridica din atmosfera grea a inculturei medievale a satelor noastre. Satele noastre cu aspectul lor de aziatică incurie edilitară și igienică, sunt produsul acestei nefericite proprietăți parcelare.

Și atunci salvarea satelor noastre nu poate veni decât dela o proprietate țărănească mijlocie.

Proprietatea mijlocie nu este idealul final în desvoltarea vieții agrare. Este numai o etapă, un provizorat intermediar spre proprietatea mică.

Prin ea se va crea, în satele noastre, o clasă de țărani bine înstăriți. Ea ne va da o pătură de intelectuali rurali, cari vor fi promotorii civilizației satelor noastre. Pe țăranul intelectual, pe burghezul rural, nu ni-l poate da decât proprietatea mijlocie. Fără această burghezie rurală satele noastre sunt incapabile de progres economic și cultural. Ne-o dovedește aceasta aspectul de pronunțată cultură al sașilor dela noi. Satele săsești sunt tari prin proprietatea țărănească mijlocie. La ei proprietatea parcelară e aproape inexistentă.

Elementul nostru rural nu este stăpân peste nici unul dintre factorii, cari crează proprietatea mică, intensivă și cooperatistă. Pe aceasta o găsim numai la sfârșitul unei îndelungate și conștiincios pregătite, evoluții agrare. Noi suntem abia la începutul acestei evoluții. Concurența liberă, limtată la minim și maxim de proprietate, va săvârși această reintegrare.

Sub directivarea cuminte a unei politici economice, intervenționiste și protecționistă, ni se va da proprietatea mijlocie de „exploatare", pentru ca să trecem, prin ea mai târziu la proprietatea mică de „muncă".

Deocamdată e de lipsă să creem în satele noastre un factor economic, care să le încopcie — și culturalicește și economicește — în circulația civilizatoare contimporană.

Proprietatea mijlocie e în consecință o necesitate vitală națională. Crearea ei n'a preocupat, se pare intenționat pe reformatorii noștri agrari. Ea ar da, prin independența economică, o țărănime conștientă, care ar fi un factor politic ponderabil. Politicianismul nostru, însă, are oroare față de o astfel de țărănime. N'o dorește. O evită, ba chiar împiedică formarea ei. Pauperismul rural și neoiobăgia țăranului sunt pepiniera politicianismului nostru.

Din aceste motive actuala reformă agrară e insensibilă față de o problemă așa de vitală, cum este proprietatea mijlocie.

Concepțiile noui de desintegrare democratică în viața agrară, n'o admit. O admit însă, și o reclamă necesitățile reale ale actualei noastre structuri agrare economice.

P. Suciu

*) Suntem de acord cu această părere a autorului, și mai adaogem că noui intervenții legislative în favoarea unei proprietăți mijlocii ar fi periculoase, căci ar demoraliza pe micii împroprietăriți cari sunt elemente destoinice. Drumul cel adevărat către o nouă proprietate agrară, nu poate fi decât o industrializare, motoculturalizare națională susținută prin asociațiuni agricole ce pot da o cultură intensivă, scoțând o capacitate maximă de producție spre binele întregului sat sau regiuni. Că proprietatea individuală fărâmițată, neajutorată, lipsită de unelte agricole, dă pauperismul zugrăvit în culori atât de negre, însă reale — este adevărat.

(N. R.)

Chestiunea Moților

Școală, cultură, biserică

Ingrijirea de cultura poporului prin instrucțiune nu are atâtea laturi specifice pentru împrejurările din munți, care să necesite un tratament deosebit de cel general. Să fie școală în fiecare sat, să nu lipsească nici unde învățătorul, care să aibă o indemnizație specială. Astfel va scădea procentul azi foarte ridicat al analfabeților. Având, în vedere, că în munți casele sunt resfirate de dealuri, unele 5—10 km. departe de școală, ar trebui înființate căminuri de iarnă pe lângă școli. Căci copii de 7—14 ani în timp de ger și zăpadă mare altfel nu pot cerceta școala.

Dar existând căminuri, copiii ar veni cu merinde în traistă Lunea și s'ar întoarce numai S â b ă t a, sau când au ceva nevoe. Căminele ar putea servi vara de grădini, unde să lase mamele copiii mici, sub supravegherea surorii de caritate, când părăsesc casa pentru lucrul câmpului.

Acest sistem ar fi favorabil și din punct de vedere al educației. Acasă părinții nu se prea ocupă de educațiunea copiilor; în cămin ar fi sub supravegherea continuă a învățătorului, ar avea lumină, lângă care să-și facă lecțiile.

Specialiștii ar trebui să se ocupe de chestiune și să aleagă între acest sistem și sistemul institutorului ambulant, după modelul norvegian. Cursuri pentru adulți încă ar fi trebuincioase.

S'a propus apoi, încă de către Comisariatul Munților Apuseni — înființat de către C. D. dar neînzestrat cu nici un mijloc de realizare — în anul 1919, desvoltarea școalei de sculptură de piatră din Zlatna, înființarea unei școale de industrie metalurgică la Vașcău, a unei școli de pomărit și valorizarea fructelor la Brad.

Nu este încă nici un liceu, nici o școală comercială pe întreg teritoriul Munților Apuseni.

Propuneri concrete în ce privește instrucțiunea publică în Munți, nu fac încă. Rămâne să le facă, dacă vor afla necesar, specialiști, la Congresul pentru stabilirea necesităților Munților Apuseni, pe care-l propun la finea acestui studiu sumar.

2. Asemenea-mi rezerv pentru acea ocaziune și eu, propunerile referitoare la chestiunile culturale, cari trebue să se grupeze în jurul „Astrei" (case culturale, muzee regionale, biblioteci comunale.)

Singura casă culturală în stadiul înființării este cea din Bucium.

Atunci va trebui să se desvolte pe larg și chestiunea așa de importantă în Munți, a cooperației.

Un izvor nou de venit s'ar putea creia pentru populațiune prin exploatarea frumuseților naturale ale acestui ținut pitoresc.

S'ar putea încerca idea care era în stadiul realizării la isbucnirea revoluțiunii din anul 1918. Anume, regimul maghiar avea studii terminate și planurile fixate pentru înființarea pe lângă școlile din centre, a câte unui internat școlar pentru elevi, iar în vacanța mare — de hotel — pensiune pentru turiști și vizitatori, locuri climaterice, cari de sigur s'ar prezenta în Munți, dacă ar avea asigurat oare-

care confort. Detunata, Cheia Remeţului, minele de aur în funcţiune, urmele romane, apoi Vidra cu casa şi muzeul Avram Iancu, târgul de fete de pe muntele Găina, cataractul şi Dealul Melcilor, gheţarul dela Scărişoara, etc., ar avea mai mulţi vizitatori chiar şi înainte de îmbunătăţirea circulaţiei.

Ţin însă să zăbovesc puţin şi aici la chestiunea bisericească.

Pot afirma, ca cunoscător în partea locului, că chestiunea bisericească se reduce la chestiunea preoţilor. Populaţiunea Munţilor Apuseni este de fire bună, foarte evlavioasă. Dacă preotul e la culmea chemării, este imposibil să o îndepărteze cineva de credinţa strămoşască şi să se întâmple incidente regretabile, ca cele din Albac la sărbătorile trecute ale sf. Paşti. Insă în Munţi nu se află preoţi. Am fost deunăzi, informat, că din 40 comune, abia 17 au preoţi. In majoritatea cazurilor rămân în Munţi, numai preoţi, cari sunt de origine din comuna ce o păstoresc şi au acolo proprietăţi. Acum încep a pleca şi aceştia. Nu mai pot suporta greutăţile pe cari le au, chiar în proporţie cu colegii lor din alte regiuni ale Ţării.

Intr'adevăr, în Munţii Apuseni aşa de izolaţi de circulaţia ţării, scumpetea e mai excesivă decât oriunde. Preoţii de obiceiu cu familie numeroasă, au enorme cheltuieli cu trimiterea copiilor la şcoli medii şi superioare, pe care nu le au decât la depărtări mari. Venituri stolare în Munţi nu au. Dar mai ales nu au primit prin reforma agrară, nefiind pământ disponibil, nici cele 32 jug. porţiune canonică, ce constitue desavantajarea preoţilor din Munţi faţă de cei din alte regiuni. Serviciul preotului dela munte e şi mai greu, credincioşii-i sunt resfiraţi la o distanţă de 10—20 km.

Fără să mai intru în detailuri şi motivări cari uşor şi le poate face oricine singur, sprijinesc întru toate dezideratele preoţimei din Munţi, exprimate de atâtea ori, în urmă în Congresul ţinut la 20 Aprilie a. c. la Sălcina. Sunt pe deplin de acord cu preoţimea de a susţine că trebue să fie asigurată materialiceşte, pentru a se putea dedica păstoriei, cu toată forţa ei intelectuală şi dragostea ei de poporul din sânul căreia a eşit, până sus la patriarh.

Numai aşa o preoţime, pusă la adăpost de grija zilei de mâne care o sileşte azi să-şi caute şi alte îndeletniciri, decât propagarea cu vorba şi mai ales cu exemplul credinţei creştine şi dragostei de neam, poate îndeplini chemarea sa.

Iată dezideratele speciale ale preoţimei din Munţi:

1. *Dreptul echivalent al porţiunei canonice, al ferdelei de bucate, etc. cari nu le are, să se dea preoţimei din Munţi, salarul cu toate adaosele dublat.*

2. *Să li-se acorde preoţilor un adaos pentru ţinerea unui cal, de care au neapărată nevoe, pentru a-şi putea satisface îndatoririle duhovniceşti în parohiile muntene, cari sunt situate în văi şi dealuri, la depărtări până la 20 km. dela locuinţa preotului.*

3. *Să li-se pună preoţilor la dispoziţiune, în mod gratuit, broşuri de propagandă, ziare, reviste, cu cari să poată lupta în contra curentelor cari minează credinţa strămoşească şi ordinea socială în Stat.*

4. *Să fie organizat, cu sistem, ţinutul Munţilor Apuseni în cele economice, legând braţele de lucru disponibile, de ţinutul natal, spre a nu ajunge, luând băţul pribegiei, sub influenţe străine şi mediu strein, de unde importează toate curentele veninoase în parohiile muntene.*

Indeplinite fiind primele trei deziderate, cari sunt cu totul drepte, preoţimea va deveni cel mai preţios colaborator pentru înfăptuirea punctului patru.

Cunoscând spiritul nobil al preoţimei, în frunte cu P. S. Episcopul Nicolae al Clujului, suntem siguri de acest sprijin, care este dictat de inima lor, care bate pentru credincioşii, pe cari sunt chemaţi să-i păstorească.

Excepţii abia sunt. Sfinţiile lor vor şti în curând, nu numai să se roage pentru binele poporului, ci îl vor şi conduce la bine.

Sănătatea publică, alimentaţia

O altă preocupare de înalt ordin social şi naţional trebue să fie sănătatea populaţiunei din Munţii Apuseni. Boalele sociale, alcoolismul ca şi epidemiile, seceră aici victime peste măsură de multe. Anchetele sanitare întreprinse în trecutul apropiat şi cele în curs au stabilit răul. Dar stăvilirea lui întârzie din lipsă de mijloace cu cari să fie combătut cu succes. In primul rând, lipsesc instituţiunile: spitalele, sanatorii şi mai ales, medici.

Dacă s'ar creia aceste instituţiuni, Munţii Apuseni nu ar reda numai sănătatea fiilor săi, dar ar deveni locul unde să-şi recâştige sănătatea foarte mulţi suferinzi din toate părţile ţării şi chiar din străinătate. Referinţele topografice şi climaterice ale acestui ţinut îl indică pentru înfiinţarea în condiţiunile cele mai favorabile a sanatoriilor de munte şi declararea de staţiuni climaterice. Izvoarele minerale vindecătoare, d. e. cele dela Vaţa — nu sunt îndeajuns de utilizate.

2. In strânsă legătură cu sănătatea publică stă alimentaţia populaţiunei. Cum în Munţi trebuie aduse aproape toate articolele alimentare de prima necesitate din ţinuturile de şes mai productive, alimentele sunt totdeauna mai scumpe. Deja această împrejurare singură ar fi suficientă, ca pe lângă mizeriile de transport cari trebuie învinse pentru a străbate în Munţi, să aducă după sine o alimentaţie insuficientă, neigienică.

Infiinţarea cooperativelor, depozite de cereale, de unde să se poată aproviziona populaţiunea fără a fi speculată, este o măsură ce trebuie luată de urgenţă posibilă.

Specialiştii vor afla, desigur, şi vor prezenta la congres căile mai acomodate, pe cari trebuie venit în ajutorul populaţiunii, pentru îmbunătăţirea alimentaţiei şi a sănătăţii publice.

Căile de comunicaţie

Cel mai mare neajuns, care accentuează pe toate celelalte, este, fără îndoială, izolarea în care se află Munţii Apuseni de restul ţării. Conştiinţa acestui neajuns este adâncă până în cele mai adânci pături ale populaţiunei. Intr'adevăr, căi de comunicaţie bune lipsesc aproape cu desăvârşire. Am arătat în alt loc, că cea mai apropiată linie ferată normală este d. e. de Abrud de 40, 65 şi 100 km. (Brad, Alba-Iulia şi Turda). Şoselele naţionale pătrund abia trei. Dar şi acestea sunt rău întreţinute; mai ales acum după inundaţiile din iarna trecută, aproape impracticabile. Unele drumuri se sfârşesc în cutare cătun, fără să aibă legătură cu vre'un alt drum, necum cu o şosea naţională.

In acţiunea de îmbunătăţire a traiului populaţiunei din Munţi va trebui deci să ocupe poate cel mai important loc, întocmirea şi executarea unui plan bine chibzuit, asupra rezolvării chestiunei comunicaţiunei. Pentru a deschide comerţului şi industriei posibilitatea de a valoriza bogăţiile de tot felul, cari zac azi neexploatate în Munţi, trebuiesc, în lumea civilizată în care trăim, linii ferate. Păduri, fructe, vite, puterea motrică a râurilor, fier, cărbune, aur, argint, aramă, mercuriu, marmoră, azbest, asfalt: toate aşteaptă punerea lor în valoare prin crearea de căi ferate în Munţi. Până nu se soluţionează chestiunea aceasta, locuitorii, în general, tot în mizerie vor rămânea. Alimentaţia tot numai prin acel mijloc se va asigura. Frumuseţile naturale, atunci vor avea valoare, ridicarea nivelului cultural atunci se va înfăptui, când Munţii vor avea circu-

lație dacă nu perfectă, cel puțin suportabilă.

Și până la luminarea de către specialiști a problemei circulației, localnicii reclamă măsuri imediate în aceste chestiuni urgente:

1. *Punerea șoselei naționale Câmpenii—Scărișoara în situațiunea de a fi practicabilă.*

2. *Să se construiască urgent drumul Teiuș—Mogoș, lucrare începută, însă întreruptă din cauze de formalități. Drumul Mogoș—Abrud să se declare șosea națională și să fie întreținută ca atare în condițiuni bune.*

3. *Să se subvenționeze toate comunele din Munți pentru repararea drumurilor și podurilor distruse de inundația din iarnă.*

4. *Să se construiască fără amânare liniile ferate Cluj—Câmpeni (deja în stadiu de realizare) apoi Zlatna-Abrud-Brad-Deva, cu linii normale, lucrări proiectate deja de peste 20 de ani. Să se studieze legarea prin linie ferată regulată a Câmpenilor cu Vașcăul, a Teiușului cu Abrudul și transformarea în normală a liniei înguste Abrud—Turda.*

5. *Studiarea documentată a utilității de a se înființa unul sau două județe, cari să cuprindă teritoriul munților Apuseni, pentru a se putea lua măsuri de ridicare economică și socială ceeace este imposibil să se facă în starea actuală, când teritoriul este împărțit în șase județe.*

Congresul Moților.

După, sau chiar paralele cu chestiunile cari sunt de o importanță vitală pentru traiul populațiunei din Munți, trebue să ne ocupăm și de celelalte modalități și măsuri, prin cari am putea ajuta scopul pricipal: îmbunătățirea traiului Moților.

Agricultura, (cânepă și in) pomicultura, albinăritul, pescuitul, vânătoarea, industria casnică, chestiunea muncitorească, crearea și încurajarea industriei (d. e. fabrică de chibrituri și de cutii) lupta contra alcoolismului, chestiunea creditului, și mai presus de toate cooperativele, propaganda culturală, un ziar al Munților, care să informeze presa și opinia publică, propagarea cunoștințelor profesionale, expozițiile, colonizările pe granițele țării, o lege, care să fixeze formele și designeze mijloacele materiale, etc. sunt toate de studiat, îndrumat și organizat. Școală normală, liceu militar, tribunal nu au Moții, decât la depărtări de sute de km. și căi fără tren.

Pentru a se putea împroprietări cel puțin câțiva nevoiași, ar trebui admis Moților amatori să-și schimbe cu rezerve de ale Statului, dela șes, proprietățile lor dela munte, în special ale celor cari nu locuesc de fapt în Munte. Pe terenurile revenite pe calea aceasta Statului să se împroprietărească Moții.

Toate cele aici amintite, însă, ca și toate chestiunile descrise în lucrarea aceasta, pretind studiu și mijloace de realizare. Ideile cele mai bune, căile cele mai proprii pentru ajungerea scopului: cu un cuvânt luminarea problemei din toate multiplele ei laturi, de către oameni competenți și specialiști, s'ar putea cristaliza sistematic și folositor într'un congres, care ar trebui bine organizat.

Poate tot „Astra" ar trebui să fie organizația, care ar fi mai competentă să ia în mână organizarea și pregătirea Congresului. Secțiunile, în legătură cu toate organizațiile profesionale: ingineri, medici, veterinari, agronomi, preoți, etc., camerile agricole și de industrie interesate. prefecții și parlamentarii județelor de munte, etc., ar urma să studieze și să facă propuneri concrete, motivate, referitoare la câte un capitol, care le este mai bine cunoscut, în care au mai multă competință. Toate propunerile și soluțiunile s'ar propune numai după ascultarea și celor n e m i j l o c i t interesați. Ascultarea se poate face sau anterior în decursul anchetei care premerge studiul, sau cel puțin în secție. Toate departamentele ministeriale interesate ar trebui să trimită reprezentanți pentru ca d-nii miniștri să poată fi bine informați. Obiectul discuțiunilor va trebui să fie starea economică-socială, culturală cu considerare la toate ramurile ei, în cari se constată nevoia de organizare, îndrumare și ajutorare, pentru a putea ajunge ținta de a îmbunătăți traiul populațiunii eroice, care locuește aici Munții dela zămislirea poporului român. Studiile vor fi motivarea scurtelor propuneri concrete, realizabile, practice, cu cari se va termina fiecare expunere de specialitate.

Toți suntem desigur, în clar asupra faptului, că congresul preconizat nu va însemna imediata schimbare spre bine a împrejurărilor de trai din Munți.

Dar oamenii cu dragoste de cauză, — cari înțeleg obligațiunea morală pe care o are țara față de Moți — vor arăta mijloacele și instituțiunile prin cari se poate ajunge scopul. Realizarea lor depinde apoi de vrednicia Moților, cari vor ști să urmeze sfaturile și de înțelegerea guvernelor noastre cari sunt legate de această chestiune prin atâtea promisiuni și chiar prin promisiunile repețite și publice ale M. S. Regelui.

Planurile cari se vor cristaliza din Congres vor afla nu numai apreciere, dar în marginile posibilităților și întrupare sub acest guvern și sub cele viitoare. Nevoile sunt multilaterale, multiple trebuie să fie și măsurile de asanare.

In acest studiu m'am restrâns mai cu seamă la arătarea problemelor indicând câteva, cari nu mai pot suferi amânare. Complexul problemei de îmbunătățire a traiului populațiunii din Munții Apuseni reclamă studiu pentru a se pregăti un program sistematic. Programul acesta este cu mult mai larg, realizarea pretinde multă muncă, bunăvoință și pricepere. Mai este nevoe de timp și mai ales de bani. In raport cu aceste mijloace și cu considerare la împrejurările și necesitățile locale se poate ajuta treptat, cu muncă consecventă și conștientă. Având la dispoziție d. e. mijloace în măsura în cari au fost la îndemâna „Expositurei secuiești" de pe vremuri, în 10-15 ani situația Munților Apuseni s'ar putea îmbunătăți în așa măsură că nu s'ar mai recunoaște nici urmele mizeriei de azi.

Am spus-o totdeuna și de încheere repet și aici, că Moții se simt umiliți când li-se dă gratuit ca milă niște vagoane de porumb ori altceva asemănător. Ei nu cersesc. Moții solicită de la conducătorii țărei — cu tot dreptul — ocaziune de muncă cinstită, productivă, posibilitatea de a-și desvolta energia, brațele lor vânjoase prin valorizarea pădurilor, a bogățiilor subsolului, a creșterei vitelor și prin toate celelalte îndeletniciri pe cari le admite natura în acel colț de pământ românesc, udat de atâtea ori cu sângele lor.

Să li-se dea pășuni, păduri și mine ca să le muncească cu bărnicia lor proverbială și să se deschidă căi de comunicație pentru ca să poată valoriza produsul sudorii lor, să se înființeze instituțiuni pentru sănătatea lor trupească și sufletească.

Dumnezeu să ajute Moților, ca țara să aibă totdeauna conducători luminați, înțelegători ai intereselor superioare.

Dr. E. Dandea

PROBLEME SOCIALE

Societăţile caritative ale României

— Crucea Roşie Română —

Conferinţele însoţite uneori de demonstraţiuni practice, varsă cu adevărată risipă sfaturi şi indică mijloacele de apărare contra boalelor. Recunoaştem, că societăţile caritative sau iniţiativele particulare după nevoe, lipsite de mijloace nu pot face mai mult. Ele prin sacrificiul membrilor aduc maximul de contribuţie, fără totuş să se poată întreprinde vre-o măsură decisivă. De ce nu sunt mijloace? Când la fiecare pas se face apel la obolul public, şi se aude: „daţi pentru nevoile populaţiei suferinde", ne-am obicinuit a ne face adesea surzi şi indiferenţi faţă de cererile cari ni se adresează. Natural, lipsa de încurajare duce la desfiinţarea societăţilor de binefacere şi adesea ele nu mai promovează un cult, pe care îl susţin cu vorba, fără să ajungă în situaţia de a interveni cu fapta.

Avem admiraţie faţă de societăţile de caritate născute din iniţiative particulare şi mărturisim că tocmai îndrăsneala cu care aceste se avântă la lucru, chiar fără încurajarea mulţimei ne îndeamnă să facem propuneri.

Un însemnat aport la combaterea sifilisului aduce „Societatea Naţională de Cruce Roşie a României". Această societate născută din nevoile mulţimei năpăstuite şi pentru ajutorarea tuturor suferinzilor atât în răsboiu cât şi în timp de pace, prin însuş scopul ei uman şi creştinesc pe care îl propagă a cucerit imitatori pe întreg globul pământului. La noi „S. C. R." este destul de veche şi măsura mijloacelor a alinat multe suferinţe şi a îndreptat multe neajunsuri. Puse sub ocrotirea şi înaltul patronaj al M. S. Reginei se bucură ca toate operile prezidate de M. S. Regina — de largi simpatii.

Din dările de seamă şi din publicaţiunile pe cari le avem la îndemână se lămureşte că S. N. C. R. R., pentru vreme de pace şi-a îndreptat munca sa la stârpirea boalelor şi în special a sifilisului. In acest scop, în fiecare an, organizează echipe de cei atinşi de sifilis şi îi iau sub tratament. In anul 1921 vedem două echipe, în 1922 nici o echipă, în 1923 sunt 10, iar în 1924 numărul echipelor scade la 7. Motivele reducerei echipelor nu ni se spun, însă bănuim că este lipsa de fonduri. Statisticile publicate dovedesc în modul cel mai categoric, că populaţiunea Moldovei, Munteniei şi Olteniei geme sub povara boalelor. Nu vom discuta rezultatele atinse cari ne sunt foarte preţioase pentru a ne susţinea părerile; credem însă că ele influenţează numai într'o infimă măsură sănătatea populaţiei. Echipele medicale cari la faţa locului constată şi tratează boalele sunt desigur practice şi ca atare indicate în asemenea cazuri. Insă într'un an trimiţând echipe pe timp de câte 4 luni, iar la anul deplasându-le în alte localităţi tot pentru 4 luni, activitatea lor de obiceiu se reduce la o cheltuială de energie inutilă. Sifilisul, nu se poate vindeca decât după un tratament de peste 3 ani şi în acest caz tratamentul aplicat 4 luni nu-l ameliorează, ci din contră îl trezeşte la activitate şi-l pregăteşte la rezistenţă. Conducătorii Crucei Roşii a României îşi dau seamă de acest fapt şi ar fi fericiţi să poată susţinea echipele medicale timpul cât se cere până la complecta vindecare. Din activitatea societăţii se desprinde, cu lux de dovezi, că conducătorii societăţii îşi dau silinţa să aducă populaţiei suferinde un ajutor real şi rămânem neclintiţi în credinţa, că atunci când aceşti conducători vor dispune de mijloace nu-şi vor precupeţi oboseala de a organiza adevărata cruciadă pentru desfiinţarea sifilisului.

Societatea pentru ocrotirea copiilor „Principele Mircea" prin dispensariile de sugaci năzueşte să micşoreze numărul sifiliticilor. Medicii dispensariilor tratează copiii, dar în acelaş timp aplică tratamente şi părinţilor. Se ştie doar că mortalitatea copiilor şi a avorturilor sunt provocate în mare măsură de sifilis.

In unele centre ale ţărei mai întâlnim ambulatoare înfiinţate şi susţinute de particulari, cari aplică tratamente gratuite bolnavilor. Asemenea contribuţii sunt demne de cea mai mare admiraţie.

De curând cea mai veche instituţie de cultură din Transilvania „Astra", pare a se fi hotărît să-şi întindă activitatea şi în domeniul acesta. In cadrele obicinuitelor conferinţe poporale conducătorii „Astrei" sunt hotărîţi a desvălui populaţiei pericolul sifilisului şi a contribui la vindecarea lui.

Suntem până aci pe deplin încredinţaţi că, publicul cunoscător al problemei sprijineşte măsurile de combatere a sifilisului şi că o îndrumare unitară ar fi suficientă pentru ca să se poată pune în aplicare un sistem practic care să garanteze atingerea scopului urmărit.

Societatea Naţională de Cruce Roşie a României are un program, care cuprinde ajutorarea tuturor acelor suferinzi, fără deosebire de rasă, naţionalitate sau religie. Ea este gata să întindă ajutor unui creştin apăsat de nevoile zilnice şi în acelaş timp să servească pe ovreul în mizerie sau neputinţă; pentru ea originea oamenilor este indiferentă.

Cultul propagat de Crucea Roşie se întemeiază pe iubirea de-aproapelui şi pentru ajungerea acestui scop membrii nu se dau îndărăt dela nici un sacrificiu. I-am văzut în războiul mondial, în ploaia de gloanţe, pansând ranele nenorociţilor şi i-am întâlnit în spitalele de boale contagioase, îngrijind bolnavii şi acest devotament pentru alinarea suferinţelor deaproapelui membrii Crucei Roşii l'au plătit adesea-ori cu viaţa lor. Activitatea Crucei Roşii din timpul răsboiului a tras o brazdă adâncă în conştiinţa omenirei şi s'a făcut indispensabilă pentru asemenea vremuri. Nici prizonierii aflaţi în ţările streine sau spitalele duşmane nu se pot lipsi de ajutorul Crucei Roşii, care în cel mai rău caz le înlesneşte măcar corespondarea cu cei de acasă.

Oricât de diferite şi de multe sunt suferinţele omeneşti şi oricât de risipitoare sacrificii ar fi gata să facă Crucea Roşie trebue să accentuăm, că ajutoarele pe cari le acordă sunt în funcţiune de încurajarea pe care i-o dă societatea omenească. Crucea Roşie în activitatea ei este limitată la venitele şi fondurile proprii. Ea numai în limita acestora îşi poate realiza intenţiile, numai în cadrul acestora poate lucra şi poate interveni.

Astfel, atunci când în fiecare an, vedem echipe medicale trimise în mijlocul populaţiei cu un personal costisitor şi cu medicamente de a căror valoare chiar bugetul statului s'ar resimţi, când vedem ajutoarele date celor în mizerie şi mai adăugăm propaganda costisitoare pentru diminuarea tuberculoşilor, precum şi ajutorul direct dat acestei propagande, prin trimiterea copiilor în staţiuni dătătoare de viaţă, trebue să constatăm, că această societate şi-a făcut datoria cu prisosinţă Din un milion şi câteva sute mii lei adunaţi în cursul unui an, din donaţiunile şi ofrandele benevole oferite de public nu se poate face mai mult; cu mijloace limitate s'a realizat maximul de acţiune posibilă.

Matei Cosma

BIBLIOGRAFIE

Dr. N. Căliman. „Cum să ne apărăm sănătatea" Ediţia II. Preţul 30 lei.

Ionel Teodoreanu: La Medeleni Roman Hotarul nestatornic Preţul 75 lei.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

Turnee artistice

Ca în fiecare an, după închiderea stagiunii, Teatrul nostru pune și de astădată umărul la ridicarea spre culmile artei a societății românești din orașele de provincie ale Ardealului.

De astă-dată însă un oraș — și nu dintre cele mari — a făcut un gest care este demn de remarcat pentru a fi urmat și de altele. Primăria orașului Petroșeni a invitat pe actorii noștri pentru o serie de reprezentații în acel colț uvrier de țară. Teatrul s'a grăbit să satisfacă această neașteptată dorință și intelectualii și muncitorii au putut gusta un mic repertoriu cu pricepere alcătuit din piese clasice și moderne, presărate cu câte o comedioară pentru descrețit frunțile acelea încruntate de oameni ai fabricelor. Intelectualitatea orașului n'a uitat să aducă omagii sărbătorești omului a cărui nume va rămânea în frunte de capitol în Istoria Teatrului din Ardeal, care va trebui să se scrie odată — lui Zaharia Bârsan, din prilejul jubileului unui sfert de veac de actor. Au fost flori, daruri și discursuri — cărora sărbătoritul le-a răspuns înlăcrămat că fapta lui într'adevăr eroică stârnește o atât de caldă recunoștință și'n acel colț îndepărtat de românism.

Urmărim cu un viu interes sforțările culturale pe cari le face, cu o stăruință demnă de pildă, o mână de intelectuali din Petroșeni. Astra își are acolo unul dintre cele mai harnice și mai bine organizate despărțăminte; „Gazeta Jiului“ ne aduce aproape săptămânal vestea sărbătorilor culturale, la cari intelectualitatea de acolo învită muncitorimea. Intr'un articol publicat în iarna trecută în coloanele acestei reviste se vorbia — ca de o utopie pentru noi — de un al treilea opt, care ar avea menirea să înobileze prin educație culturală și artistică muncitorimea noastră, care acuma se înfiripă; să o scape de apele amenințătoare ale unei internaționalism amorf, captând-o în albia culturii noastre naționale. Se pare că cei o mână de intelectuali dintr'unul dintre cele mai industriale centre ale noastre au înțeles acest mare postulat social și încearcă să-l satisfacă pe toate căile posibile. Șezătorile culturale și ciclul de reprezentații ale Naționalului din Cluj sunt dovezi îndeajuns de elocvente în această privință.

*

Un alt grup de actori în frunte cu d-na Olimpia Bârsan, își continuă un adevărat drum de triumf prin orașele ardelene cu una dintre piesele cari „au făcut serie“ la Cluj: „Antonia“ lui Lengyel Menyhért. Indeosebi orașele cu majoritatea populației maghiară sărbătoresc pe actorii noștrii, cari au prins atât de bine nervul intim al unei piese caracteristice unguresți. Ploaie de flori peste capetele interpreților; articole-elegii în ziarele minoritare, cu veșnicul refren al înfrățirii româno-maghiare prin artă.

Nu ne îndoim de bunele intenții ale celor ce-au organizat acest turneu, nu suntem însă tot atât de optimiști în privința rezultatelor lui. — Direcțiunea Teatrului nostru uită un fapt de o capitală importanță pentru rosturile acelui templu de artă, aci, în inima Ardealului. — In cele mai multe dintre orașele ardelenești abia acum se înfiripă o societate românească demnă de numele ei. In multe dintre aceste orașe aproape nici nu există o viață spirituală românească; cele câteva sute de români n'au venit încă în atingere cu cultura românească în liniile ei largi, pătrunzându-se de ea și câștigându-și un orgoliu național în înțelesul bun al cuvântului. Dimpotrivă: intensa activitate spirituală a minoritarilor îi ține încă în cleștele ei hrănindu-le acel ignorant dispreț față de cultura noastră națională. Acest dispreț e hrănit uneori chiar de neglijența noastră. Le dăm o artă de o calitate evident inferioară și nu facem, în acelaș timp, nici o sforțare pentru pătrunderea cărții românești acolo. (D. Sextil Pușcariu se îngrozea, la o ședință a Astrei, de cât de puțin se citește în Ardeal). Orice sforțare a noastră trebuie să contribuie la săltarea acelei societăți cu un pas mai departe spre miezul culturii românești. „Antonia“ numai aceasta n'o face. Dimpotrivă: întărește vechiul spirit de admirație, hrănind orgoliul „celorlalți“. Nu suntem împotriva „Antoniei“; dimpotrivă ne-am arătat admirația noastră pentru această piesă. Dar pentruce numai „Antonia“ și nu și „Scrisoarea pierdută“ sau „Patima roșie“, de pildă; pentruce nu: „audiatur et altera pars“?

Cu mai multă demnitate și șanse de „înfrățire“ lucră Opera la Arad. Gazetele ne vorbesc de săli arhipline și de o unanimă admirație. După Arad sperăm să urmeze, la anul, Timișoara, apoi Oradia-Mare, Sibiiul, etc. E cea mai remarcabilă faptă artistică pe care o poate face Ardealul, pentru el, fără jertfe prea mari.

Cărți, reviste, ziare,

Convorbiri literare **(Aprilie.)** — D. dr. V. Braniște continuă cu publicarea documentelor, cu totul necunoscute, privitoare la viața lui Eminescu, care mai cuprinde încă destule taine. Tot tainele — de astă-dată ale operii marelui poet, încearcă să le descifreze și d. C. Caracostea în: „Isvoarele poemei Luceafărului“. D-sa combate studiul d-lui G. Bogdan-Duică despre aceeaș poemă. Așteptăm continuarea pentru a ne convinge. Un omagiu cam târziu — mai ales din partea „Convorbirilor Literare“ — dar totuș bine venit, aduce „Istoriei contimporane“ a lui Titu Maiorescu, d. N. Petrescu, la „Cronica politică“ („O lecție de probitate politică“). Citâm un pasaj din această marginală, demn de a răscoli puțin conștiința conducătorilor vieții noastre politice: „Cine citește „Introducerile“ lui Maiorescu trebuie să simtă morala care se desprinde din expunerea vieții noastre politice în lumina intereselor naționale de Stat. Dacă a face politică în înțelesul social este o datorie cetățenească, a o practica ca mijloc pentru ajungerea unor scopuri meschine este o crimă. In împrejurările educației insuficiente a masselor la noi o asemenea crimă este nu numai posibilă, ci și îngăduită să se întâmple fără nici-o urmare pentru cel care-o comite. Că politicanii sunt produsul societății noastre, nimeni nu o poate nega. Dar pentru perpetuarea unei asemenea scuze se cere o totală lipsă a simțământului de răspundere... Reforma unei regenerări trebuie să pornească dela cei cari au însărcinarea să guverneze, iar nu dela popor. Inceputul unei transformări trebuie să ia naștere acolo unde și posibilitatea de mișcare, inițiativă și răspundere este mai mare“.

CONCERTE

Producția Conservatorului

A șasea producție din acest an a Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică, ținută în ziua de 30 Maiu, a fost un examen public de succes, potrivit pentru sfârșitul anului, deși numai pentru o parte dintre multele specialități ale acestei școale.

Precădere a avut de astă dată pianul, care a ocupat jumătate din program. Dacă în partea întâia a programului am putut aprecia numai sârguința școlărească a debutantelor, două eleve mai tinere, din anii II și III (d-ra P. Nicolescu cu Suita XIV în sol major a lui Haendel și d-ra M. Sabo cu Warum? și Aufschwung de Schumann),

în partea a doua am urmărit cu atenţie încordată manifestarea unor talente personale la d-şoarele M. Ghiulea şi Viorica Stroia, amândouă cunoscute acum publicului Clujan dela atâtea producţii la cari au participat. D-ra Ghiulea a executat cu virtuozitate Toccata şi fuga în re minor a lui Bach, care pretinde o mână încordată şi o iscusinţă specială pentru a fi bine executată. D-ra V. Stroia deasemenea a avut un greu punct de încercare în concertul în do minor al lui Beethoven, pe care l-a trecut cu o dibăcie rară. A fost o demnă parteneră a profesoarei sale, d-ra A. Voileanu, în acest concert pentru două piane.

Apoi două puncte de muzică vocală: d-ra E. Breban, care a cântat o arie din „Samson şi Dalila" de Saint-Saens cu o frumoasă şi masivă voce de contraalt, vădind şcoala d-nei Lia Pop, şi un duet din opera Lakmé de Dlibes executat cu multă fineţe în nuanţare de d-şoarele S. Secoşianu şi U. Bănescu, cari amândouă au voce promiţătoare.

Secţia de artă dramatică a fost mai puţin reprezentată. Dar în cele două puncte ale ei am putut aprecia două talente manifeste. D-ra M. Zaharia, cu un puternic talent dramatic, pe care l-am remarcat dela întâia producţie a acestui an, a redat reuşit nuanţele de sentiment din „Dreptate" de Steuermann. Iar d-ra E. Munteanu a avut o prezentare admirabilă în scenele din „Nebuniile amorului" de Regnard. D-sa are vervă şi dicţiune aleasă, comportare firească la rol şi o deplină siguranţă asupra mijloacelor sale artistice, ceeace-i lipseşte d-rei F. Pipoş. Numai suficient d. I. Fărăianu, al treilea părtaş la scenele din Regnard.

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Pentru tuberculoşi

Rusaliile sunt sărbătorile alese de Regina Maria în folosul tuberculoşilor. In zilele de Rusalii inimi caritabile chetând în tot cuprinsul ţării fac apel la milostenia creştinească a populaţiei, invitând-o să-şi dea obolul pentru mulţimea anonimă a suferinzilor, cari se sting în ghiarele necruţătoarei boale. In noianul de chete cu scopuri diverse, cheta pentru tuberculoşi are intenţiile cele mai umanitare şi deşi Rusaliile au trecut, cuvintele din „Chemarea pentru tuberculoşi" ale Suveranii pot servi ca un perpetuu îndemn de ajutoare: „Voi cari sunteţi sănătoşi gândiţi-vă la cei cari suferă. Daţi pentru dânşii, daţi din adâncul inimii! Nici un dar nu e prea mic, prea neînsemnat, fiecare firimă e primită cu bucurie. Binecuvântarea lui Dumnezeu, a Mea şi a miilor de suferinzi va fi cu voi. Dumnezeu vă va răsplăti în ceeace aveţi mai scump." Cuvinte regale pe cari ar trebui să ni le imprimăm adânc în gândurile şi în intenţiunile noastre.

O alarmă temeinică

„Curierul sanitar", organul de apărare al moaşelor şi agenţilor sanitari publică un articol asupra căruia suntem datori să ne oprim. E vorba de îngrijorătoarea situaţie demografică din anumite regiuni ale ţării noastre, unde numărul redus de naşteri este de aşa natură, încât cu drept cuvânt ne pune pe gânduri. Este ştiut, că poporul românesc se bucură de o reputaţie excelentă în ceeace priveşte natalitatea. In genere se poate spune, că într'un an la o mie de locuitori sunt 40 de naşteri, deci 4% procent satisfăcător, din care rămâne un excedent convenabil, dacă scădem mortalitatea. Dar în unele provincii — cum este de pildă Banatul — natalitatea este cu mult mai mică decât media românească. Aşa de pildă la Lugoj s'au născut în 1925 numai 402 copii înloc de 1200 cât ar fi trebuit să se nască proporţional cu restul ţării. In satul Chizetău deficitul este şi mai alarmant pentrucă numărul naşterilor a fost de 7 ori mai mic decât ar fi trebuit să fie (16 în loc de 120). In Timiş Torontal şi Arad situaţia nu este mai trandafirie. Ne aflăm în faţa unei stări de lucruri cu adevărat alarmante. Fertilitatea noastră caracteristică trece printr'o criză ameninţătoare. Dacă nu va interveni un duh nou mai binefăcător ne vom stinge văzând cu ochii. Sterilitatea aceasta voluntară este un pronostic foarte nefast pentru perspectivele unei naţiuni. Şi ce este mai trist, e că în această materie măsurile legislative sunt aproape neputincioase. E nevoie să apelăm la alţi factori şi în primul rând la sentimentul naţional, isvorît din interesul pentru viitorimea neamului nostru. Iar ca un avertisment pentru viitor să nu uităm a învăţa pe cei mici să preţuiască rostul vieţii ca principal resort al fiinţării unui popor.

Expoziţii de copii

In aceeaş ordine de idei şi pentru a trezi o emulaţie vie între părinţi, aranjarea de expoziţii pentru copii ar trebui să formeze una dintre principalele preocupări ale conducătorilor satelor noastre, depozitarele energiilor latente dar spornice ale neamului. Premierea şi înzestrarea copiilor sănătoşi şi robuşti ar servi ca puternic îndemn pentru mame, să-şi îngrijească odraslele cu mai multă tragere de inimă şi din chivernisirea aceasta interesată a capitalului uman ar folosi şi familia şi colectivitatea. Inainte cu 10—15 ani „Asociaţiunea" organiza — ni se pare — asfel de expoziţiuni. Desigur că iniţiativa pornise dintr'o necesitate, care astăzi este cel puţin aşa de mare ca atunci.

Radiofonia în folosul igienii

Ştiinţele se ajută reciproc şi din colaborarea lor se urzesc destinelor celor în slujba cărora sunt puse roadele progresului. In şirul nenumăratelor creaţiuni recente ale spiritului omenesc radiofonia se afirmă ca un produs genial prin utilitatea sa multilaterală. In alte ţări deja de mult radiofonia a început să fie pusă în serviciul propagandei — de diferite genuri — şi turnul Eiffel din Paris — celebrul turn adeseori a servit şi serveşte ca loc de transmisiune pentru conferinţele cu subiect medical, igienic şi medico-social ce se ţin de diferite somităţi ale ştiinţei franceze. Multe urechi au beneficiat de învăţăturile transmise pe întregul glob de undele miraculoase lansate depe înălţimea monumentalei Capodopere arhitectonice dela Paris şi mult folos va mai putea aduce radiofonia pusă în serviciul oricărei cauze generoase.

Reglementarea prostituţiei

Consecinţele ei binefăcătoare sunt reducerea morbidităţii veneriene. Se impune mai ales în oraşele mari şi oriunde difuziunea boalelor venerice ia un mers alarmant. Desigur că Bucureştii ar avea mult de folosit depe urma acestei reglementări. Dată fiind situaţia penibilă în care se află Capitala din punctul de vedere al morbidităţii veneriene sunt sigur că măsurile ce urmează să se ia nu pot fi primite decât cu bucurie.

Dr. Aurel Voina

Presa şi poşta aeriană

Cea dintâiu calitate ce trebue s'o aibă o presă cotidiană bună e iuţeala cu care ştie să aducă ştirile şi faptele zilnice din toată lumea de interes general. Mijloacele de care se foloseşte presa pentru atingerea acestui scop sunt de două feluri. Unele care mijlocesc strângerea informaţiunilor în redacţia ziarului şi altele care servesc la răspândirea ziarului tipărit. Presa a căutat să se folosească de toate îndată ce a fost dată posibilitatea. Telegraful, telefonul şi mai recent telegrafia fără fir şi radiofonia au fost puse în serviciul presei şi astfel s'a ajuns ca în 24 de ore să se ştie pretutindeni ce s'a întâmplat nu numai în continentul nostru ci şi în celelalte. Trenul a înlesnit apoi răspândirea repede a ziarelor. Acum şi trenurile nise par prea încete şi aeroplanurile au început să le ia locul. In statele de vest multe ziare se trimit azi abonaţilor şi cetitorilor cu poşta aeriană, ceace însemnează o reducere de timp foarte însemnată. La câteva ceasuri după apariţie, marile cotidiane din Paris, Berlin sau Londra sunt cetite în toate oraşele din provincie. E un record acesta, care va avea o mare influinţă asupra desvoltărei viitoare a presei. In direcţia aceasta lucrează cu cunoscuta lor asiduitate inginerii germani.

FAPTE ŞI OBSERVAŢIUNI SĂPTĂMÂNALE

O pildă pentru început

O broşură, modestă la înfăţişare, cu un titlu pentru înţelesul celor mulţi, a trecut neobservată printre noi. Intre filele ei modeste se desfăşoară în graiu cald şi înflorit, dar potrivit pentru mintea tuturora, istoria vieţii unui om. E vorba de „Istoria vieţii lui Vasile Alecsandri" scrisă de subtilul stilist cu suflet de poet George Vâlsan şi apărută în biblioteca populară a Astrei. Viaţa poetului care a împins, cel puţin cu o jumătate de veac, sufletul naţiei înainte, bate astfel la poarta sufletului celor mulţi, cerându-şi locul care i-se cuvine. Faptele omului sunt descifrate cu toată semnificaţia lor adâncă, iar opera e arătată ca o floare a acestora.

Pe piaţa literară a Europei au apărut, ca ultimă noutate, romanele biografice. Iată cum printr'o fericită coincidenţă ne-avem şi noi romanul nostru biografic — si licet parva cum magnis componere — pe care un scriitor iscusit îl oferă ca o pâne caldă pentru sufletul mulţimii.

Dar opera d-lui Vâlsan trebuie să fie o mare pildă de început. Prea puţin se împărtăşeşte naţia dela masa cea mare a culturii; prea puţin ne îngrijim ca opere cari s'au statornicit în Pantheonul nostru cultural să fie coborîte înaintea ochilor celor mulţi pentru a se încânta şi a-şi lărgi sufletul în apropierea lor. Naţia nu-şi înţelege luminile culmilor, iar noi prea puţin ne trudim să le tălmăcim. Numai atunci când apa vie a culturii se va strecura prin toate straturile solului naţional flora se va întinde plină de sănătate, pe întreagă suprafaţa lui.

Inapoia lui Alecsandri sunt încă mulţi cari îşi cer dreptul la intrare în conştiinţa celor mulţi. Să nu întârziem cu tălmăcirea lor; ne îndeplinim o recunoştinţă faţă de ei şi o tardivă datorie faţă de cei, la cari ei s'au gândit, poate mai mult decât noi.

Horia Trandafir

Renaşterea democraţiei poloneze. — Mareşalul Pilsudski nu se aseamănă dictatorilor în genul lui Mussolini, Primo de Riviera ori Pangalos cari au dat lupta contra democraţiei, ci — cum s'a arătat în n-rul nostru trecut— el a dat lovitura de Stat în favoarea democraţiei. Ales preşedinte al republicei poloneze, Pilsudski şi-a declinat această sarcină, acceptată de un eminent economist şi mare democrat Moscinski. Priceperea economică a lui Moscinski aliată cu virtutea militară a lui Pilsudski, vor pune acum bazele unei democraţii reale în ţara mâncată până la os de corupţie şi certuri personale ominoase. O bucurie pentru democraţii tuturor ţărilor.

*

O breazdă nouă în Basarabia. — Din Chişinăul Basarabiei ne revine acum cel dintâi număr al „României Nouă" renăscută în ţară liberă, sub direcţia aceluiaş intelectual ardelean care a făcut să apară această gazetă în timpul pribegiei d. Onisifor Ghibu. Vedem cu plăcere că „România Nouă" întruneşte colaborarea cărturarilor basarabeni fără distincţie politică şi că este un puternic organ al Astrei basarabene, închegate model în secţii ştiinţifice. România Nouă ne mai anunţă, că Astra basarabeană editează vechea foaie a d-lui Pan Halippa „Cuvântul Moldovenesc" pe înţelesul populaţiei basarabene şi cu caractere cirilice ruseşti, apărând odată la săptămână. D. Ghibu este un eminent organizator şi o mare putere de muncă. Nu ne-am mira, dacă ne-am trezi într'o bună zi că Astra basarabeană este mai laborioasă, decât mama ei din Ardeal... „România Nouă" face bună impresie: îi dorim izbândă deplină şi putere să se menţină până în sfârşit pe linia aceasta strict culturală, nelăsându-se aservită de nici un partid politic sau de guvern. Astfel „R. N." va putea însemna într'adevăr o „breazdă nouă", cum se spune în primul articol.

*

Serbările socolilor. — De luni de zile urmează cu febrilitate pregătirile Cehoslovaciei pentru a se asigura deplin succes marilor serbări ale societăţilor de gimnastică socoliste. Serbările vor dura lunile Iunie şi Iulie aproape complecte. Trenuri întregi de societăţi de gimnastică streine pleacă din toate ţările lumii către Cehoslovacia. Ca să se facă o ideie de amploarea acestor serbări, este suficient să arătăm, că 15.000 de elevi ai şcolilor secundare din Cehoslovacia participă la exerciţii. Numeroase publicaţii oficiale informează streinătatea despre istoricul organizaţiilor socoliste, cari în afară de rolul lor de a desvolta vigoarea fizică a poporului ceh, mai deţineau şi o însemnată importanţă culturală şi chiar politică sub regimul austriac. Se pare, că astăzi nu se dă decât un caracter strict profesional-gimnastic acestor organizaţii.

*

Sfârşitul lui Abd el Krim. — Franţa a isprăvit triumfătoare un al doilea răsboiu, cel contra rifanilor conduşi de rebelul Abd el Krim. Pentru prestigiul său mondial Franţa nu voia să se lasă despoiată de Maroc, de care o leagă mari interese economice. Puternica republică franceză nu s'a dat îndărăt dela nici o jertfă, nici chiar într'o vreme de derută a valutei sale, pentru a-şi salva nimbul său. Capitularea lui el Krim îi cruţă multe resurse de bani şi oameni. Viteazul Abd el Krim credea, că poate agita întregul mohamedanism pentru steagul său de independenţă. Norocul l-a părăsit şi acum plăteşte cu surghiunul îndrăsneala sa ce pusese în uimire o lume întreagă.

*

Iarăş scumpete. — Cât de derăpănată este piaţa noastră o dovedeşte ciudatul fenomen că indexul de scumpete înregistrează noui urcări într'o vreme, când suntem în plină abondanţă, în ajunul unei recolte splendide şi într'o fază de creştere rapidă a leului. Tipografiile măresc acum cu 11 la sută preţurile, ceeace constituie o apăsare nouă pentru biata noastră presă. Avem o piaţă bolnavă şi absurdă.

*

Un eveniment ziaristic de seamă a avut loc în zilele de Rusalii la Praga. Toate asociaţiile de presă ale republicei s'au contopit într'o mare reuniune ziaristică ce şi-a dat un statut nou pentru a favoriza deslegarea fericită a problemelor strict profesionale, îndeosebi a problemei asigurării sociale a ziaristului. Preşedinte a fost reales d. George Pichl. Din noul sindicat fac parte ziarişti de toate culorile politice, dela extrema dreaptă până la extrema stângă. Preşedintele Masaryk a avut cu acest prilej o recepţie, întreţinându-se în mod foarte intim cu profesioniştii condeiului din care a făcut dealtfel parte şi el. Intemeierea sindicatului unic al ziariştilor cehoslovaci a găsit un frumos ecou în lumea presei din toate ţările.

*

Pentru cunoaşterea ţărilor învecinate va fi un prilej binevenit excursia ziariştilor români în Iugoslavia timp de două săptămâni în luna August. Facilitarea pătrunderii tot mai dese a ziariştilor dintr'o ţară într'alta va da rezultate îmbucurătoare, creindu-se punţi de trecere dela sufletul unui popor la sufletul celuilalt. Legăm bune nădejdi şi de noua excursie.

BIBLIOGRAFIE

Radu Dragnea: „Mihail Cogălniceanu", ed. II. Bucureşti, tipografiile Române Unite Lei 80.

A. Cotruş: In robia lor (versuri), lei 100 Arad.

Ion Clopoţel: Două săptămâni în Cehoslovacia. Ed. „Societatea de mâine". Lei 50.

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Bătălia pe frontul Leului

Astfel întitulează un ziar de specialitate din Viena evenimentele şi măsurile luate de guvernul român în vederea restabilirei echilibrului valutar.

O numire, cât se poate de potrivită, căci atacul îndreptat de streinătate contra valutei naţionale, şi manevra guvernului român în domeniul economic, pentru pararea atacului concetric, ce se dedea la mai multe burse Europene, poartă întru toate timbrul unei bătălii mari, ce e drept, purtată nu cu arma distrugătoare a răsboiului trecut, ci cu gloanţe de aur şi argint, cu banul.

Manevra, s'a dovedit de bună, măsurile de eficace, încât avem toată îndreptăţirea să credem şi să sperăm, că criza a trecut, iar fantoma unei scăderi a valorii Leului, sub paritatea de 200, nu va mai speria şi nici chinui, viaţa economică a ţărei noastre.

E bine, să trecem în revistă scurt, dar cuprinzător, ultimele evenimente din domeniul economiei publice, dela plecarea regimului trecut.

Legislaţia economică a guvernului trecut, a primit ca un corolar, chiar la sfârşitul guvernării, o urcare exagerată a taxelor vamale la import, acordându-se, o proteguire nepermisă nu numai industriilor existente, ci şi industriilor ce se vor mai creia, prin ceeace s'a îngreunat în mod neobicinuit activitatea de export către ţara noastră a streinătăţii, iar pe de altă parte, prin o reducere neînsemnată a taxelor la export, exportul nostru, cu toate disponibilităţile însemnate, nu s'a activitat aproape de loc, rămânând şi pe mai departe anemiat, în mod artificial.

Obiectivul acestor măsuri, pe lângă proteguirea industriei naţionale, mai era, şi principiul fiscalităţii, de a creia cu tot preţul statului venite, fără a ţine câtuşi de puţin cont de faptul, că principiul pur fiscal, poate fi numai subordonat, dar nici de cum, suprapus principiului economic.

Cred deci, că străinătatea, nici nu greşeşte, când caută să explice ofenziva contra valutei naţionale, ca o urmare a urcării tarifului vamal, lucru, ce a fost din timp recunoscut şi de actualii factori cu răspundere ai ţării, cari dela început, cedând şi cererii unanime, s'au gândit serios, la micşorarea, taxelor la import, aproprindu-le de realitatea economică, dar scăzând raţional şi taxele la export, până la coeficientul, la care negustorul român a găsit posibilităţi de export, iar străinătatea, convenienţă, de cumpărare, dobândind astfel ţara posibilitatea, de a scoate în ora a douăsprezecea, produsele solului şi subsolului atât de căutate de streinătate, şi cari, reprezentau, după calculul competenţilor noştri, cifra apreciabilă de circa 6 miliarde lei.

Mână în mână cu aceste măsuri de ordin economic, s'a desfăşurat şi manevra de apărare în domeniul valutar.

S'a interzis categoric, afacerile de devize pe termen, prin ceace speculaţiunea, a pierdut cel mai puternic punct de reazăm în intern

Aprobarea, din partea Oficiilor de Control a Devizelor s'a dat numai cererilor, pentru acoperirea efectelor comerciale ajunse le scadenţă sau pentru plata mărfurilor întrate de mult în ţară, prin ceeace, s'a redus simţitor cererea nejustificată după devize forte.

Fixarea unui curs maximal la cumpărări şi vânzări de devize în comerţul intern, silind astfel exportatorii, să arunce pe piaţă disponibilităţile lor, fără a se înşirui şi pe mai departe între duşmanii valutei noastre, redându-se astfel încet, dar sistematic liniştea şi încrederea publicului românesc, în valuta naţională.

Leul, ajuns la 160, a cotat la 2 Iunie, 227. Reconvalescenţa, promite a fi de scurtă durată, iar ameliorarea mai durabilă, cu tendinţe de ascensiune.

Măsurile de ordin valutar, ori cât de criticate, au fost şi sunt, totuşi, au întregit şi complectat veriga, din lanţul economic, revenind bine înţeles meritul principal al câştigărei bătăliei, măsurilor chibzuite din domeniul economic: reducerea taxelor la import, stergerea taxelor de transport suplimentare, de 30%, ce se plăteau la mărfurile destinate exportului, şi reducerea taxelor vamale la export, nizuindu-se după echilibrarea balanţei comerciale.

Susţinem, că ar fi bine, dacă guvernul actual, ar chibzui şi asupra posibilităţei de înfiinţare a unui Oficiu Central pentru Comerţul Devizelor, căci odată înfiinţat, avem toată garanţia, că operaţiunile de devize, vor fi desfăşurate nu numai corect, ci în adevăratele intenţiuni ale guvernului.

Ofenzive contra Leului, se vor mai da, şi e prea bine, să fim bine pregătiţi, fără a recurge la măsuri luate pripit, rezultând din nervozitate.

Ajutorarea agriculturei în Ungaria

Agricultura, în vechea Ungarie, s'a bucurat de o deosebită atenţiune din partea guvernanţilor, şi a fost protegiuită nespus de mult, prin o politică vamală protecţionistă, care a dus la cunoscutele hărţueli vamale cu România, dar în special, cu Serbia.

Puţine ţări în Europa, au dispus de un sistem atât de bogat şi de bine organizat, în domenul creditului agricol, ca această ţară, şi astăzi chiar, Ungaria, se poate mândri, că are cele mai multe şi mai bine organizate Institute Financiare, cu menirea specială, de a finanţa necesităţile agriculturei.

Situaţiunea astăzi, după un răsboi pierdut, e chiar mai bună căci împrumuturile băncilor mari din fosta capitală, acordate agricultorilor ce-şi au sediul în ţările succesorale, sunt încet incasate, încât noi şi noi sume, sunt canalizate către nevoile agriculturei ungare.

Un singur inconvenient îl prezintă, devalvarea coroanei ungare, căci emisiunea, n'a fost sporită în aceiaşi măsură cu scăderea valorii, şi agricultura n'a putut fi alimentată întotdeauna, cu numerarul trebuincios.

Dar şi aici, vecinii noştri au găsit repede un remediu. Folosindu-se de bunele legături ce le aveau cu piaţa financiară internaţională, le-a succes să câştige agriculturei nu numai creditele necesare ci au obţinut şi condiţiuni atât de favorabile, încât nici aliaţii, nu se pot lăuda cu aşa ceva.

Redăm deci cu titlul de curiozitate, cum a înţeles Ungaria mică a zilelor noastre, să asigure agriculturei, credite eftine şi suficiente.

La începutul lunei Ianuarie a anului curent, Institutul Maghiar de Credit Agricol dela Budapesta, a contractat dela Banca Hambros din Londra, un credit de 1 milion Lire Sterline, contra unui stoc de scrisuri funciare, pentru o egală valoare, cari au fost plasate prin intermediul susnumitei bănci în Anglia.

Succesul, dat fiind, că aceste scrisuri funciare erau garantate prin realităţi imobiliare, erau emise în Lire Sterline şi înzestrate cu o dobândă mai favorabilă, decât dobânda comercială din Anglia, a fost atât de mare, încât subscripţia, a acoperit de 20 de ori, cererea Ungariei.

Creditele obţinute astfel în Anglia, au fost repartizate în cote mici, agricultorilor, fără a fi convertite în coroane maghiare, ci dânduli-se acestora direct Lira Sterlină, fiind obligaţi, a plăti dobânda în aceiaşi diviză, de asemenea şi capitalul.

Marii proprietari, recrutaţi dintre magnaţi, au fost împărtăşiţi din acest credit eftin, cu suma de 400,000 Lire St. iar restul de 600.000 a revenit micilor proprietari, repartizându-se între aceştia, în cote mai mici de câte 100—200 Lire Sterline.

Odată suma de 1 milion Lire Sterline epuizată, Institutul Maghiar de Credit Agricol, a solicitat în America un credit în dolari, şi după ştirile ce culegem din un cotidian de specialitate, negocierile au avut rezultatul dorit, căci Garanty Trust Co. din New-York, s'a obligat a plasa în America, scrisuri funciare, pentru o valoare de 3,000.000 dolari.

Ajutorul revenit agriculturei ungare prin aceste credite internaţionale, se cifreează la apreciabila cifră de aproape 2 miliarde Lei, o sumă foarte importantă, mai cu seamă când ne gândim, că francezii, italienii, polonezii şi chiar şi românii, numai cu greu au putut obţine credite neînsemnate pentru trebuinţele statului, fără însă a primi ceva, pentru trebuinţele cetăţenilor propriu zis.

Stabilitatea legiurilor în domeniul economic, încrederea streinătăţii în desvoltarea vieţii economice, cât şi în stabilizarea valutei ungare, sunt desigur tot atâtea momente prielnice, cari au contribuit la posibilităţile de procurare, a creditelor de mai sus.

Ungurii, au tot dreptul de a se mândri cu acest succes.

Adresa abonatului

Tiparul Tipografiei „Viaţa“ Cluj, Strada Regina Maria No. 36.